

YÖN

HAFTALIK GAZETE

En korkunç emperyalizm

**BEYİN
SÖMÜRÜCÜLÜĞÜ**

BAKIŞ

SON SÖZ

Kurucu Meclis günlerini hatırlıyorum: Anayasanın ilerici sosyal görüşlerinden telâşa kapılan bazı eşraf ve komprador sözcüleri, bu görüşleri etkisiz kılmak için Anayasaya «milliyetçilik» deyimini yazdıracağız diye çırpınıyorlardı. Anayasa Komisyonu üyeleri ve Kurucu Meclisin uyanık çevreleri de, milliyetçilik maskesi altında ki bu gerici taarruza karşı şiddetle direniyorlardı. Milliyetçilik, o tarihlerde Sam Amca dalkavuklarının tekelindeydi! Gerçekten vatansever ilerici ve toplumcu çevreler ise, milliyetçilik lâfından pek hoşlanmıyorlardı..

YÖN, böyle bir ortamda milliyetçilik bayrağını en yükseklerde tutarak yayın hayatına başladı... Bugün, Sam Amca dalkavuklarının ellerinden bayrak düşmüştür. Milliyetçilik bayrağı, artık kendi mutluluğunu, Türk halkının mutluluğunda görenlerin ellerinde dalgalanmaktadır.

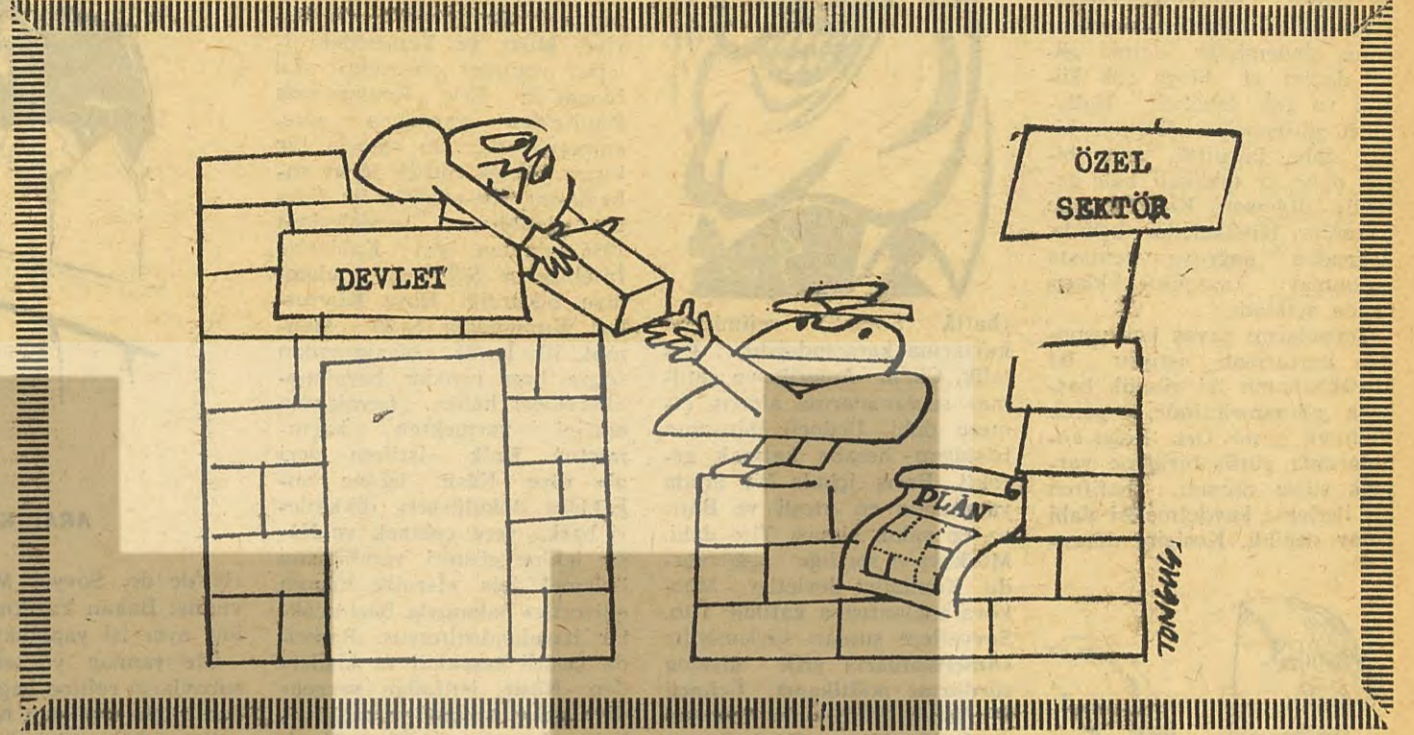
27 Mayıs, yalnız bir sosyal uyanışın değil, aynı zamanda bir millî uyanışın dönüm noktası olmuştur. Velinimet Sam Amca'nın izindeki tefeci, komprador mütegal libe takımının «birlik, bütünlük» aldatmacasıyla milliyetçiliği, sosyal hareketi durdurma yolunda kullanma çabaları iflâs etmiştir. Millî uyanış ile sosyal uyanış, sınıklı kaynaşmıştır.

Milliyetçiliğin ilk ve vazgeçilmez şartı, tam bağımsızlıktır. Günümüzde tam bağımsızlık, sosyal devrim yolundan geçmektedir. Sosyal devrim ise, ancak tam bağımsızlık içinde bütün sonuçlarıyla gerçekleştirilebilir. Millî ve sosyal hareket, bir fermuarın dişleri gibi birbirine kenetlenmiştir.

Milliyetçilik, sosyal potada eriyerek gerçek milliyetçilik hâline gelmiştir. Sosyal talep, milliyetçilik ile yoğrularak, tarihî akış içinde tam anlamını kazanmıştır. Bugün, birkaç yıl önce bilinmeyen bu gerçekler bilinmektedir. Mazlum milletlerin yenilmez gücü olan milliyetçilik, artık yö-rüngesine oturmuştur.

Bu gerçek milliyetçiliğin prizmasında, Türkiyemizin hâlen hangi noktada bulunduğu da, bütün ayrıntılarıyla ortaya çıkmıştır. Petrol, yabancı sermaye, dış yardım hesaplarından tutunuz da, ikili anlaşmalar ve CIA mârifetlerine kadar herşey, açık seçik, gözler önüne serilmiştir. Saflar bu açıklık içinde belirmiş, «Vatan, Millet, Silistre» edebiyatının gerisinde gizlenmeye çalışan işbirlikçilerin maskesi düşmüştür.

27 Mayıs hareketini gerçekleştiren milliyetçi subaylarımızın, çeşitli toplantılarda sık sık karşılaştıkları bir soru vardır: «Neden

Petrol Kanununu değiştirmeyi denemediniz? Neden ikili anlaşmaları kaldırmaya çalışmadınız?» Eski Millî Birlik Komitesinin dürüst ve samimî üyeleri, bu soruya daima şu cevabı vermişlerdir: «Bilseydik, değiştirirdik. Bilmiyorduk. Siz aydınlar, yalnızca anayasa, babayasa, çift meclis, nisbî temsil deyip duruyordunuz. Söyledikleriniz gerçekleştirilmiştir».

Dün için doğru olan bu sözler, bugün için doğru değildir. Artık herşey bilinmektedir. Mesele, bundan böyle bilmek değil, bilinlenleri gerçekleştirebilmektedir.

Bu, çetin, hem de çok çetin bir iştir. Emperyalizm usta, kudretli ve kararlı gözükmektedir. Johnson daha geçen hafta bir güzellik kraliçesine, «Öyle kudretliyiz ki, kudretimizi ancak kendimiz frenlemekteyiz» diyecek kadar kendini hayli geniş bir hareket serbestisi içinde hissetmektedir. Emperyalizm, ilk adımı geçen hafta atılan dünya pazarlığında, Türkiye'nin sırtından askerî plânda bir takım tâvizlere gitse bile, ülkemizi nüfuz bölgesi içinde tutma iddiasından herhalde vazgeçecek değildir. Emperyalizmin içerde dayandığı güçler de, bir baskı ve dalavereye ihtiyaç kalmaksızın, serbest seçimleri üstüste kazanmaktadır. İlhan Selçuk'un deyimini ile, emperyalizm, sandıktan çıkmaktadır. Bu, halkçı ve milliyetçi güçler için —şu ya da bu yoldan— mutlaka değiştirilmesi gereken büyük bir talihsizlik ve büyük bir handikaptır. Üstelik bu güçler artık iyice bilinlenmişlerdir ve tam bir dayanışma hâline geldiler. İşbirlikçiler cephesi karşısında, milliyetçiler, dağınık ve kararsızdırlar. Hattâ zaman zaman, işbirlikçiler cephesinin yürüttüğü usta ideolojik savaşın etkisi altında asıl mücadeleyi unutup biri-

birlerine saldıracak kadar, gerçeklerin dışındadırlar.

Bu simsiyah tabloyu neden çiziyoruz? Zira en büyük aydınlık ve en büyük iyimserlik, bu simsiyah tablonun içinden çıkacaktır. İyimserlik, doğru bir duruma muhakemesine oturtulabildiği takdirde gerçek bir iyimserliktir. Karanlık 1919 yılının büyük iyimseri Mustafa Kemal, Kurtuluş Savaşını cephelerden önce, doğru durum muhakemesi yaparak fikir plânında kazanmıştır.

Emperyalizm ve işbirlikçileri, 45 yıl önce olduğu gibi, bugün de mutlaka yenileceklerdir. Ama bunun en basit ilk şartı, durumun vahametine uygun biçimde davranmayı öğrenmektir. «Ben en ilericiyim, benim kadar ilerici olmayan gericedir» kukuriko'suyla ilerilik çalımı satan küçük horozlar, ne kadar hâlisane niyetler taşırlarsa taşısınlar, durumun vahametini kavramış sayılmazlar. Bunlar -pek şaşacaklardır ama-, objektif olarak, aslında işbirlikçilere hizmet etmektedirler.

Durumun vahameti, işbirlikçilerin bir «asgarî müşterek» te kolayca birleşmeleri gibi, bağımsızlıktan yana bütün güçlerin de, hiç bir ayırım yapmaksızın bir «asgarî müşterek» etrafında toplanmalarını zorunlu kılmaktadır. En ilericiyim, en bilinçliyim diyenler, en çok fedakârlık yapmaya, büyük bir dâvanın isimsiz hazırlayıcılığını seve seve kabullenmeye hazır olmalıdırlar.

Günümüzün dâvası, büyük alâmeliklere ihtiyaç göstermeyecek kadar basittir: Tam bağımsızlık istiyoruz. Kendi kalkınma yolumuzun Washington'da değil, Ankara'da çizilmesini istiyoruz. Bir

avuç işbirlikçinin dışında, sanayicisinden, esnafından tutunuz da, işçisinden köylüsüne kadar bütün milletin bunda çıkarı vardır. Bu bir sınıfın değil, bir milletin dâvasıdır.

YÖN, yıllar boyudur, bu millî dâvanın ısrarla savunuculuğunu yapmıştır. «Biz en ilericiyiz» tafrafuruşluğuna iltifat etmiyerek, işbirlikçilere karşı yönelmiş en ufak olumlu hareketi, hangi kişi ve teşekkülden gelirse gelsin, vargüçüyle desteklemiştir. Olayları değerlendirirken kullandığı temel ölçü, —hattâ birçok halde tek ölçü—, işbirlikçiliğin reddi olmuştur. Bu sağcı olma iddiasındaki çevrelerden, en ilerici olma iddiasındaki çevrelere kadar, işbirlikçiliği reddeden bütün milliyetçi güçlerin yakınlaşması ve bir asgarî müşterekte birleşmesi için çaba göstermiştir. «Katkısız ilerici» olma iddiasıyla, milliyetçi güçbirliğini zorlaştıran bölücü ve ayırıcı davranışların karşısına en şiddetli biçimde dikilmiştir. İnancımız odur ki, her yandan dikilen engellere rağmen, bu milliyetçi güçbirliği mutlaka gerçekleştirilecektir.

İlerde daha sık ve daha güçlü biçimde sesimizi duyurmak ümidiyle, haftalık YÖN'deki son yazımızı, Bülent Ecevit'in gençlere hitaben söylediği şu çok doğru sözlerle bitirelim:

«Demokrasimizi, yabancı nüfuz ve baskısının Türkiye'ye girmesini kolaylaştırıcı bir kapı hâline getirme yolundaki davranış ve oyunlara göz yummayacağız, meydan vermeyeceğiz. Hiç bir Türk buna râzı olamaz. Parti farkı olmaksızın, bütün Türk milliyetçileri, bu türlü oyunlara elbirliği ile karşısına çıkmalıdırlar».

Doğan Avcıoğlu

Dünya pazarlığı devam edecek

Üçüncü dünyanın ilerici ülkelerinde, sırtlarından bir pazarlığa yol açar diye endişeyle geri kalan memleketlerde ise barış getirir diye ümitle izlenen Kosigin - Johnson görüşmeleri, şimdilik iki büyüklüğün anlaşma arzularını göstermekten öte bir şey getirmişe benzemektedir. Johnson görüşmelerden sonra şunu söylemiştir: «Cuma günü dedim ki, dünya çok küçük ve çok tehlikeli... Hollybush görüşmeleri dünyayı biraz daha küçülttü, ama biraz daha az tehlikeli hâle getirdi». Johnson, Kosigin ile bakanlar, büyükelçiler dışında, doğrudan doğruya temasta bulunmayı kararlaştırdıklarını da açıkladı.

Torunlarını savaş korkusundan kurtarmak isteyen iki büyükbabanın iki günlük başbaşa görüşmelerinde, gerek Vietnam, gerek Orta Doğu konularında görüş birliğine varmak şöyle dursun, hafiften bir ilerleme kaydetmeleri dahi kolay değildi. Kosigin, düzen-

(hattâ Somali) rejimlerini kurtarma kararındaydılar. Üstelik, Çin'in «Amerika'ya satılma» suçlamalarına aldırış etmese dahi, Üçüncü Dünyanın baskısını hesaba katmak gerekti. Barış içinde bir arada yaşamın en ateşli ve Batıya en yakın siması Tito dahi, Moskova'yı sertliğe çağırıyordu. Komünist devletler Moskova toplantısına katılan Tito, Sovyetlere şunları söylemiştir: «Amerikalılarla gizli diyalog sürdürme politikanız, Üçüncü Dünyanın N'krumah, Sukarno ve bugün Nâsır gibi bağımsız yöneticilerinin yenilgisine yol açmıştır. Bu politika, ABD'nin Hindistan'a el koymasını kolaylaştırmaktadır. Ergeç bu ülke de ABD'nin dümen suyuna girme zorunda kalacaktır. Genel olarak, sizin yüzünüzden, üçüncü dünya yöneticileri, ABD'nin politik ve ekonomik baskısına mukavemet edebilme imkânından artık yoksundur.»

Nâsır da yenilgiden sonra, Kahire'deki Sovyet Büyükelçisine şu sözleri söylüyordu: «Tutumunuz beni inandırdı ki, ABD dünyayı yönetmektedir. Kâinata karşı tek başıma çarpışmam. Bizim teslim olmamızdan sonra, Sovyetler Birliği dördüncü sınıf bir devlet hâline gelecektir.» Ceza-yir lideri Bumedven, Moskova'da «Barış içinde bir arada yaşama bu ise, böylesini istemiyoruz» divordu. Castro ise, aylardır açıkça Sovyetlerin Vietnam tutumunu «çok pasif» bularak eleştiriyordu. Bu eleştirilere kavıtsız kalamadığı için olacak, Kosigin, âni bir kararla, Amerika dönüşü Küba'ya gitmiş ve «onları satmak nîvetinde olmadıklarım» belirtmek istemiştir. Üstelik New York Times'a inanmak gerekirse, Sovyet yöneticileri içinde, özellikle askerler, Or-

ta Doğu'da çok daha sert bir tutuma taraftardılar.

NÂSİR AŞIRI SOLA KAYIYOR

Orta Doğu'da ABD için açıkça söylenmeyen baş mesele ilerici rejimlerin devrilmesi ve petrolün tam garanti altına alınmasıdır. İsrail zaferi üzerine beklenmekteydi ki, Suriye, Mısır ve Yemen'deki ilerici rejimler çökecektir. Le Monde'da Eric Rouleau'nun Kahire'den yazdığına göre, emperyalistler, bu amaçla bir kısım yüksek rütbeli Mısır subaylarını elde etmişlerdir. Sovyet istihbarat servislerinin 1956 yılından beri Kahire'ye Intelligence Service'in adamı diye bildirdiği Hava Kuvvetleri Kumandanı Sıtkı Mahmut, ilk İsrail hücumundan sonra bazı uçaklar havalanabilecekleri halde, havalanma emrini vermekten kaçınmıştır! Halk, «istifanı geri al» diye Nâsır lehine sokaklara dökülürken, dikkatleri başka yere çekmek ve Nâsır lehine gösteri yapılmasını önlemek için «İsrail'e hücum ediyoruz» balonuyla bazı uçaklar havalandırılmıştır. Radyoda çeşitli teşekkül ve kişilerden «Nâsır, istifadan vazgeç» diye gelen telgraf ve mektupların okunmasını, iki yüksek rütbeli subay engelleme kalkışmıştır. Bütün bunlar, yenilgiden hemen sonra Nâsır'ı devirmek için bir tertip olduğunun belirtileridir. Ama olayı gören Batılı gazetecilerin «asla bir mizansen olamaz» dedikleri biçimde, yüzbinlerin Nâsır lehine sokaklara dökülmesi, bu tertibi boşa çıkarmıştır. Nâsır, şimdi orduda çok geniş tasfiye yapmaktadır. 700'den fazla yüksek rütbeli subay ordudan uzaklaştırılmıştır, birçoğu vatana ihanetten vargılanmaktadır. Onların yerlerine, sosyalist görüşlü genç subaylar getirilmiştir. Sovyetler Birliği Genelkurmay Başkanı Zaharov, Mısır ordusunu yeniden organize etmek için kalabalık bir hevetle birlikte Kahire'dedir. Zaharov, subayların ideolojik tutumu ve sosyal menseleri üzerinde durmakta, halk kütlelerine dayanan bir ordu kurma çarelerini aramaktadır. Yine Le Monde'un yazdığına göre, Nâsır, Zaharov'a «sizin veteneklerinize güvenim var. Araştırmalarımızı istediğiniz gibi yapabilemeniz için size tam serbesti tanıyorum» demistir. Zaharov, sosyalist ideolojiyi benimsemiş bir ordu kurmak amacıyla bir rapor hazırlayacaktır. Suriye'de de, Sovyet Millî Savunma Bakan Yardımcısı Soklov, aynı işi yapmaktadır.

Öte yandan yüksek rütbeli subayların rejime bağlılıklarından şüpheye düşen Nâsır, sosyalist tek partiyi ülkede tek hâkim güç hâline getirme kararı almıştır. Nâsır, partinin başına geçmiştir ve parti yeniden düzenlenmektedir. Güvenilir militanlar, işçiler, halk milisleri hâlinde silâhlendirilmiştir. Nâsır, rejimin savunmasında artık ordudan çok silâhlî kütlelerine güvenmektedir. Bu kuvvetler, CIA'nın düzenlediği Küba istilâsı sırasında Castro rejimini kurtarmış ve istilâcıları bozguna uğratmıştır. Şimdi Nâsır da aynı yola gitmektedir ve hiç şüphesiz bir CIA tertibiyle devrilmesi, eskisine nazaran güçleşmiştir. Ama Orta Doğu'da ABD, ikiye aşırı sola kavmış rejimlere tahammül edebilecek midir? Herhalde bu rejimleri devirmek için önümüzdeki aylarda her türlü tertibe başvuracaktır. Eğer Washington, bunda başarıya ulaşamazsa, Orta Doğu'da yenik düşmüş gibi gözükmelerine rağmen, aslında olaylardan en kazançlı çıkan Sovyetler olacaktır.

BARISIN ÖN ŞARTI
Görüldüğü gibi, zirve toplantısına rağmen, iki süner devletin gerek Vietnam, gerekse Orta Doğu'daki çatışmalarının sertleşmesi ihtimali kuvvetlidir. Bununla beraber, zirve toplantısı, özellikle Sovyet-

lerin bir dünya savaşını uzaklaştırmak için azamî çaba harcamaya hazır olduğunu göstermiştir. Kosigin, bugünkü şartlarda dahi, «nükleer silahların yayılmasını önleme» anlaşmasının sonuçlanmasına taraftar olduğunu belli etmiştir. ABD ise, 60 milyar dolarlık bir füzesavar programına girişmekten kurtulmak için, Moskova'yı benzeri bir programdan vazgeçirmeye çalışmaktadır. Sovyetler Birliği, belki bazı tâvizler karşılığı, füzesavar programından vazgeçebilecektir.

İşte iki tarafın dünya savaşından kaçınma azmi ve nükleer silahların yayılması konusundaki endişeleri, meseleler teker teker değil de, toptan ele alındığı takdirde bir anlaşma ümidi yaratmaktadır. Meselâ Orta Doğu'da birinin, nükleer silahlar konusunda ötekinin tâviz vermesiyle toptan bir pazarlıkta belki bir anlaşmaya varılabilir. Ama bunun için de, dünya imparatorluğu kurmaya çıkan ABD'nin, Prof. Duverger'in de belirttiği üzere, «barış içinde bir arada yaşama»nın kurallarına tamamen uyması, ülkelerin işlerine karışmaktan ve CIA marifetlerinden vazgeçmesi şarttır. Barışın anahtarı, Amerikan tutumundaki böyle bir değişiklikte yatmaktadır.

Türkiye açısından barış içinde bir arada yaşamın önemi açıktır. Geçen sayımızda da belirttiğimiz üzere, Orta Doğu'da Sovyet ve Amerikan tutumlarının sertleşmesi, Türkiye'yi tehlikeli biçimde yangının içine sürükleyebilir. Dünya savaşı, herhalde olmayacaktır, ama Orta Doğu'da mahalli bir savaş, hatta sadece Soğuk Harp dahi, Türkiye'yi çok nazik bir durumda bırakmaktadır. Bu sebeple iki büyüklüğün dünya diktatörlüğüne yol açabilecek Yalta biçiminde bir anlaşmaya değil de, barış içinde bir arada yaşama kurallarına titizlikle uyma yolunda bir anlaşmaya gitmeleri temenni edilmelidir.

Plân müzakereleri

Birinci Beş Yıllık Plânın nasıl bir ilgi ve heyecan yarattığı hatırlanmalıdır. Bu plân hakkında dergiler dolu sayılar yazılmıştır. Halbuki İkinci Beş Yıllık Plân tam bir ilgisizlik içinde Meclisler-

ARAP KOSIGIN — İSRAİLLİ JOHNSON

lediği basın toplantısında, «Sovyet - Amerikan ilişkilerinin düzelmesi yolundaki ilk adımın, Vietnam'daki Amerikan saldırısına son verilmesi olduğunu» söylemekteydi. Halbuki Johnson, General Westmoreland'a 100 bin kişi daha göndermenin hazırlığı içindeydi. Zirve toplantısının tek görünür faydası, Savunma Bakanı McNamara'nın bu işi plânlamak üzere Saygon'a gidişinin geciktirilmesi oldu. McNamara kendisini Saygon yerine Hollybush'ta (görüşmelerin yapıldığı ev) buldu. Fakat Westmoreland isteğini elde ederse — ki edeceğe benzemektedir — dünya, Hollybush görüşmeleri sonunda olduğundan çok daha tehlikeli hâle gelecek ve Sovyet tutumu sertleşecektir.

ÜÇÜNCÜ DÜNYA SERTLİK İSTİYOR

Vietnam'da Kuzeyin bombardımanını dahi durdurmaya yanaşmayan bir ABD karşısında, başta Tito olmak üzere, Üçüncü Dünyanın ilerici liderlerinin ve Arap âleminin ağır baskısı altında bulunan Sovyetler Birliğinin bir tâviz vermesi düşünülemezdi. Kosigin, «önce İsrail eski sınırlarına çekilecek, sonra konuşacağız» diyordu. Johnson ise bunu gerçekçi saymıyordu. İsrail, başarısından yararlanmak istiyecikti. Johnson, baskı da yapsa sözünü dinlemezdi. Kosigin'in de, İsrail, Arap topraklarını işgal altında tutarken Arapları müzakereye yanaştırması imkânsızdı. Bu, Washington'un devrilmesini arzuladığı ilerici Arap rejimlerinin yıkılmasına, Moskova'nın yeşil ışık yakması anlamına gelirdi. Sovyetler ise, Yemen, Mısır, Suriye ve

Arap - İsrail savaşından bir görünüş
Sonuç: Mısırın aşırı sola kayışı!..

Yeni ufuklara doğrulurken

Sanyorum 1958'den beri Doğan Avcıoğlu ile bir dergi düşünmeye ve konuşmaya başlamıştık. Belki, Doğan'da bu fikir daha eskiden de vardı, ama 27 Mayıs'tan önce Türkiye'de sosyalist bir derginin yaşaması imkânsızdı. Bu yüzden sabırla zamanı beklemişti Avcıoğlu.. YÖN'ün ilk sayısının tarihi 20 Aralık 1961'dir. Bugün ise 1967 Haziranın sonu... Demek ki en aşağıdan dokuz on yıllık bir hikâyeye.

Zaman zaman çevresi genişleyip daralan, birtakım toplantılarda YÖN düşüncelerinde gelişti. Cemâl Reşit Eyüpoğlu ve Mümtaz Soysal, Doğan'la birlikte derginin kurucularıdır. Bir de isimsiz kahramanı vardır YÖN'ün: Hamdi Avcıoğlu, yükün ağırlığını çekenlerin başında gelir. Bu isimlerin hepsi Türk kitaphına 222 sayılı bir derginin koleksiyonunu verdiler.

Ben elimden geldiğince YÖN'e yazdığım halde gereği gibi kendimi verebilmiş değilim bu işe.. Bunun içindir ki daha rahat konuşabilirim.

Ve YÖN'ün âdeti insanüstü gayretlerle çıktığı ve devam ettiğini de aynı rahatlıkla söyleyebilirim. Avcıoğlu kardeşler çoğu zaman haksız tenkidleri de omuzlayarak gece demeden, gündüz demeden uğraştılar. Ankara gecelerinden Babıâli gecelerine uzanan uykusuz saatlerden sonra her hafta okuyucunun eline bir dergi geçirdi. Bu dergide neler bulmazdınız? Türkiye'nin bütün ana dâvalarını en büyük gayretle incelemeye çalışan bir üniversiteydi YÖN.. Bazan bu kadar ağır makalelerle dolu bir derginin satışına hayret ettiğim olurdu. YÖN, okuyucunun ilgisini hiç kaybetmeden bugüne varmıştır.

Gazetecilikle bilimi büyük bir ustalıklarla bağdaştıran YÖN'cileri yönecekleri yeni ufuklarda da başarının beklediğini biliyoruz.

YÖN'ü çıkarmaya başladığımız günlerdeki Türkiye'nin bugünkü Türkiye olmadığını hatırdan çıkarmamak gerekir. Dergiyi çıkarırken en büyük düşüncelerimizden biri şuydu:

— Sosyalist ve sosyalizm kelimelerini kullanalım mı, kullanıyalım mı?

Şüphesiz YÖN'den çok önce Türkiye'de sosyalist düşünce hizmetinde büyük emekler sarfedilmiş, büyük gayretler harcanmıştır. Bu ülkeye giden yola taş döşemiş olan her kişiye büyük saygı duymak gerekir. Türkiye'de sosyalizm, dünden gelen ve yarıya uzanan bir çizgide nice insanların ödenmez çalışmalarıyla gerçekleştirilmiştir. Bugün «sosyalizm» demek adeta bir övünç işidir. YÖN'ün çıktığı günlerde böyle değildi. Daha öncesinde ise «sosyalizm» değil, «sos» diyenleri ne belâların beklediği bilinmeyen bir şey değildir. YÖN çıktığı zaman gerici çevrelerin Taksim Meydanında ilk sayısını yaktıkları unutuldu şimdi..

Sunu da açıkça söylemek gerekir ki YÖN'den önce sosyalizm Babıâli'de çilekeş ve çok değerli yazarların sanatçı kalemlerinde gerek mizah, gerek şîr yoluyla ve çoğu zaman adı söylenmeden savunuluyordu. Bu yüzden zindanlara girmiş nice hikâyecimiz, şairimiz, rimancımız var. YÖN çıktığı zaman sosyalist fikir alanında Türkiye'de büyük bir boşluk vardı. Yasaıklar, sosyalizmin ana kitaplarını Türkçeye çevirmeyi önlüyorlardı. Üniversite içindeki ve dışındaki kadrolar kapitalist

yon, Yunanistan'da Atina'da mukim Tamas Tirandifilidis adresine dolar olarak transfer edilmiştir.»

İşte Demirel'in «Onlar vatanında değil mi?» diye savunduğu araçlardan bir örnek..

Amerikayı protesto Mitingi

Hislerin coştuğu bir sırada, Altıncı Filoya mensup gemilerin İstanbul'a gelişi, büyük dostların Türk halkının hissiyatını ne kadar hiçe saydığının yeni bir örneğidir. İktidarın buna müsaade ettiği de, kamu oyunu umursamazlığın bir ifadesidir. Bu mevsimsiz ziyaret-

çiler, eğer hiç bir tepkiyle karşılaşmasaydılar, kendilerini Atatürk'ün Türkiyesinde değil, belki de Tel-Aviv'de sanacaklardı. Türk gençliğinin öncülüğündeki binlerce İstanbul'un katıldığı protesto mitingi, Altıncı Filoya nerede bulunduğunu hatırlatmak bakımından yararlı olmuştur. Taksim Anıtına konan Amerikan çengi yakılmış ve Dolmabahçedeki Amerikan bayrağının yerine yarıya inik bir Türk bayrağı çekilmiştir. 27 Mayıs öncesi günlerde olduğu gibi «Ordu-Gençlik elele» sesleri, kaşıbalıktan yükselmiştir. Protesto gösterisine katılan İstanbullular, «Tam istiklâl kadar emperyalizmle savaş andı» içmiş-

lerdir. Mitingte konuşan gençlik temsilcileri, «Bu ülkede Demokrat Ferit Paşalar gibi satılmışlar çıkmıştır, benzerleri de çıkabilir, çıkacaktır» diye hatırlattıktan sonra, «İstedikimiz ne Amerika, ne Rusya. Bağımsız ve şerefli Mustafa Kemal Türkiyesidir» demişlerdir. Atatürk Türkiyesinin hâlâ yaşadığını belirten bu asil gösteriyi düzenleyen bazı gençlik liderleri, başta Alp Kuran olmak üzere, bir kez daha hırpalanmışlar ve takibata uğramışlardır. Adanada da Amerikan askerlerinin kadınlara sarkıntılık ettikieri haberi üzerine başlayan gösterilere katıldıkları ileri sürülen birçok Adanalı mahkûm olmuştur.

de müzakere ediliyor. Basının da bir CHP milletvekilinin «özel sektöre sunulan tavuklu plân» diye nitelediği plâna pek aldırış ettiği yok. Basın da, (plâna mutlaka bir «izm»le bakmak gerekiyorsa, bu «izm»ün adı Türkizm'dir) gibi vecizelerle ağırlık vererek, işin havasını veriyor. Politikacıların elinde plân fikrine duyulan ilgi ve heyecan ölmüştür.

Meclis'teki müzakerelerin en ilgi çekici yönü, Demirel'in kahkahaları ve AP milletvekillerinin alkışları arasında Feyzioğlu'nun Demirel Plânını savunmasıydı. Güven Partisi Genel Başkanı, AP'nin ilk beş yıllık plânın uygulanmasında gösterdiği başarıları belirtti ve İkinci Beş Yıllık Plânın üstünlüklerini övdü. AP sözcüsü Aydın Yalçın da bu hakşinas muhalife teşekkür etti. Feyzioğlu, «Türkiye'de solun, salon edebiyatından ileri gitmediğini görüyoruz.. Halkın sağduyusu buna mânidir» diyerek, neden sağcı işbirlikçiliği seçtiğinin gerekçesini de açıkladı.

Meclis müzakerelerinde en çok üzerinde durulan nokta, plânın gerçekleşmesi geniş ölçüde tesadüfe bırakılmış bir belge niteliği taşımasıydı. Sanayi yatırımlarının önemli kısmını özel sektöre bırakılıyordu. Hükümet, özel sektörü tesvik edecek, o da plâna göre yatırım yapacaktı. İlk plânda tesviklere rağmen, özel sektörün plânın istediği tarzda yatırım yapması sağlanamamıştı. Ama AP inşaallah yapar, diyordu. Feyzioğlu bu yönü çok yaklaşıyordu. CHP sözcüsü Nihat Erim ise, «özel sektörü, plân hedeflerine uygun davrandı» ça teşvik edeceğiz. Fakat tedbir almak gerekir. Böyle yapılmadıkça, plânın yalnız adı kalır ortada. Özel sektör bakımından plândan bahsedilemez» görünüşünü savunuyordu. TİP sözcüsü Sadun Aren de, daha sempatik «yön verici tedbir» deyimi yerine, anti-patik «emredici» deyimini kullanmakla beraber, bu görünüşü paylaşıyordu. Öte yandan, dış yardımlardan kurtulma iddiasını taşıyan plân, çok büyük ölçüde dış yardımlara, turizm gelirlerine ve işçi dövizlerine dayandırılmıştı. Bunlarda bir aksama, plânı yatırmaya yeterliydi.

Havay: ancak Bülent Ecevit biraz ıstıbilirdi. Ecevit, AP devâletçiliğini ki Türkiyede en aşırı devletçi, özel teşebbüstür-gözier önüne serdi: «AP'nin o kadar güvendiği, memleketi tek başına kalkındırabileceğini ileri sürdüğü özel teşebbüs, bu ortamda devlet teşebbüsü ol-

madan ayakta bile duramıyacaktır. Onun için devlet kesimi sürekli olarak yaşamalıdır ki, özel kesime, bir kısım özel teşebbüse payanda olabilsin, ve bu özel teşebbüs devletin sırtından yaşayıp gelişebilsin. Bu nun da en kestirme yolu, karma ekonomiyi karmakarışık hâle getirecek olan karma teşebbüsler kurdurma yoludur...

Kendi kendine yeten, kendi kendini yaşatıp büyütebilen bir özel teşebbüs her ülkeye güç katar, her ekonomiyi güçlendirir. Ama bizdeki özel teşebbüsün üst tabakası, büyük çoğunluğu ile verimli yatırımlardan, riskli yatırımlardan kaçın, kolay para kazanmaya alışmış, bir besleme özel teşebbüstür. Bi kapıkulu özel teşebbüstür...

CHP, AP'nin devlet kesimini sun'i tedbirlerle zayıflatmak veya sınırlamak eğilimine de, özel kesimi sun'i tedbirlerle büyütmek eğilimine de karşıdır. Devlet kesimi, Türkiye'nin ekonomik gelişmesinde, helle sanayileşmesinde en güçlü dinamik unsurdur, sürükleyici unsurdur, Türkiyede özel teşebbüsün bile sürükleyici unsuru devlet teşebbüsüdür..»

Ecevit'in tartışmalara biraz sıcaklık getiren bu sözleri, plân müzakerelerini belki bundan sonra biraz ıstıyacaktır. Ama bu dahi, plân şevk ve inancının

Bülent Ecevit
Sıcaklık getirdi

söndüğü gerçeğini değiştirmektedir.

Bu arada CHP Adana Milletvekili Sarıbrahimoğlu'nun yaptığı bir açıklama AP'lileri pek kızdırdı, küfürleşmeler oldu. Aslında Sarıbrahimoğlu, aracılığın en tipik örneklerinden birini sunuyordu: Forney's Incorporated Tester Division adlı bir Amerikan şirketi, Washington'daki Türk Ticaret Ataşeliğine bir mektup yazarak, «Türkiye'de ihalelere girmek için şartnameleri araçlardan sağlıyoruz, onlara yüzde 15 - 20 oranında komisyon ödüyoruz. Bu parayı da, sattığımız malın malîyetine eklediğimize göre, araçlara aslında Türk Hükümeti boş yere para ödemektedir. Bu parazitlerden bizi kurtarın. Şartnameleri lütfen bize doğrudan doğruya sağlayın» demiş. Bir süre sonra Amerikan şirketi, Türk Ticaret Ataşeliğine ikinci bir mektup göndermek zorunda kalmıştır. Mektupta şöyle denmektedir: «İhale şartnamesi elimize bir aracı kanalıyla geçmiş olduğundan FOB fabrika fiyatlarımız üzerinde bu aracına yüzde 15 komisyon ödemek zorunda kaldık. Aracının adı (Ticaret ve Sanayi Kontuarı)dir. Mezkûr komis-

siyasi notlar

KIBRIS

Faşist askeri cunta ile Makarios yönetiminin arası gittikçe açılıyor gibidir. Sansür altındaki Atina basınından Makarios rejimine yöneltilen tehditkâr eleştiriler, anlaşmazlığın iyice genişlediğini göstermektedir. Atina cuntacıları, Adada Enosis'çi faşist Grivas'a dayanmaktadır. Hattâ Grivas'ın bir darbe ile Makarios'u devirip bir oldu - bitti ile Enosis'i gerçekleştirilmeyi öteden beri tasarladığı bilinmektedir. Makarios ise, Atina darbesinden beri gittikçe Enosis'ten uzaklaşmaktadır. Çeklerden sonra Sovyetlerin de Makarios'a 28 milyon dolarlık silah vermeyi kararlaştırdıkları haberi eğer doğruysa, bu, Enosis'çi Grivas'a ve Atina darbecilerine karşı Makarios rejimini koruma endişesinin sonucu olsa gerektir.

General Grivas
Darbe mi?..

Bu durumdan acaba Türkiye yararlanamaz mı? Yunanistan ile ikili görüşmelerin bir oyalamadan ibaret olduğu artık her halde yeteri kadar görülmüştür. ABD'den cesaret alan Yunanistan, Enosis peşindedir. Makarios ise, bağımsız bir Kıbrıs tezine yakın gözükmektedir. Esasen Sovyetler'den Enosis'e karşı olma iddiasıyla yardım görmektedir. Türkiye de Enosis'e karşıdır. Acaba Kıbrıs Rum cemaati ile Makarios arasında müzakereler başlatılarak, bağımsız Kıbrıs'ta Türk Cemaatine sağlam garantiler tanıyan bir cins federatif çözüm yolu sağlanamaz mı? Bilemeyiz. Fakat uzaktan, Kıbrıs'ta en iyi çözüm yolunun Kıbrıs'ta bulunabileceği izlenimi uyanmaktadır. Nitekim Prof. Ahmet Şükrü Esmer de, son bir yazısında bu görüşü benimsemiştir.

Sunay'ın gezisi

Amerika'nın NATO askeri plânlarını itirazsız destekleyen Türkiye'nin Devlet Başkanı Sunay, üçüncü dünya savaşına irade dışı sürüklenme tehlikesini önleme gerekçesiyle bu plânlara kesinlikle karşı çıkan Fransa'ya gitmiş bulunuyor. O Fransa ki, «Amerikan uydusu» diye koscoca İngiltere'ye Ortak Pazar kapılarını kapamıştır. Wilson, «Valahi biz sanıldığı kadar uydu değiliz. Bakın, bir çok konuda ayrı görüşler ileri sürüyoruz. Orta Doğu'da size ben daha yakınım» gibi iddialarla General De Gaulle huzurunda valvar yakar olmuş, onu yumuşatmağa çalışmıştır.

Üçüncü Dünyanın savunuculuğu rolünü benimsiyen De Gaulle'ün, büyük görüş ayrılıklarına rağmen, Türkiye'ye aynı soğukluğu göstermeyeceği açıktır. General, hiç değilse, kalpleri fethetme ve Orta Doğu konusunda Türkiye'nin nüanslı tutumunu geliştirmeye endişesindedir. Nitekim aslında pek az önemli olan Sunay gezisini, De Gaulle, protokol plânında her türlü ihtimamı göstererek değerlendirmiştir. Fakat pratikte, gezi ne sonuç sağlayacaktır? Dünya meselelerinde iki ülkenin tutumları arasındaki ayrılık, Fransa - Amerikan ayrılığına yakın genişliktedir. De Gaulle, Orta Doğu savaşını dahi, Vietnam Savaşına bağlayarak Amerikayı sorumlu tutmuştur. ABD, belli bir süre içinde askerlerini Vietnam'dan çekmezse, ne Güney Doğu Asya'da, ne de Orta Doğu'da huzur sağlanamayacağını söylemiştir. İsraili saldırıdan ilân etmiştir. Gerek bu konularda, gerekse NATO konusunda, mevcut Türk Hükümetinin Fransa'ya yaklaşan tezler savunması imkânsızdır. De Gaulle'ü tatmin edebilecek pek az şey söyleyebilme durumundayız. Buna karşılık, Ortak Pazar'ın önemli ülkesi ve Türkiye'ye Yardım Konsorsiyumu üyesi Fransa'dan, Türkiye'nin malûm ticarî ve malî talepleri vardır. Orta Doğu'da önemlice bir rol oynamaya istekli görünen Fransa'nın da, Türkiye'nin bölgedeki önemli durumunu göz önünde tutarak, bu talepleri bir ölçüde karşılaması mümkündür. Bununla beraber, gezi aslında, gelişmiş kapitalist ülkelerin bir köşesinden dahi NATO ve ABD'nin nasıl görüldüğü hususunda yöneticilerimize yeni bir ufuk açarsa, yararlı olacaktır. Nitekim daha ilk günden General De Gaulle, yöneticilerimizin «aşırı sol» ya da «Moskova ağzı» saydıkları dış politika görüşleri ileri sürerek dünya sahnesindeki yeni ufkuları göstermiştir.

Çetin Altan

Çetin Altan Olayı

İhtilâl mahkemesi diyorlar, hayır... Olsa olsa bir karşı - ihtilâl mahkemesi. Çetin Altan'ın dokunulmazlığı konusunda Komisyonun cevaplandıracağı tek soru şuydu: Bir milletvekilinin işlediği iddia edilen fikir suçundan dolayı yargılanmasının dönemi sonuna, yani 1969 yılına bırakılmasında bir sakınca var mıydı?

Döviz kaçakçılığında sanık milletvekillerinin yargılanmasında hiç de aceleci olmayan Komisyon, yüksek menfaatler açısından, bir fikir suçlusunun derhal yargılanmasını sağlamak için sa baha kadar süren «tarihî» bir oturum yapmakla kalmıyor, Anayasayı çiğniyerek âdetâ bir «karşı - ihtilâl mahkemesi» hâline geliyor. Milletvekilleri savcı ve yargıç kesiliyor ve Çetin Altan'ı komünizm propagandası yapmaktan mahkûm ediyorlar! Anayasa'yı hazırlayan Komisyonun Başkan Yardımcısının olan Güven Partisi'nden Emin Paksüt'ün Anayasa'ya tamamen aykırı şu dehşetengiz sözlerine bakınız: «Yazar bu yazısında Atatürk'e atfen bir solcu ihtilâlin kurtuluş yolu olduğunu söylemek istemektedir. Bu yazıda komünizm propagandası vardır. Bu yazıdan dolayı yazarı mahkûm etmeyen hâkim verinde kalmaz. Kalmamalıdır. Bunun aksi olursa o zaman Anayasayı değiştiririm, komünist partilerinin kurulmasını serbest bırakırım ve hukuk rejimini değiştirelim.»

İş, bu noktaya gelince, artık söylenecek pek bir şey yoktur. TİP bildirisi durumu şu sözlerle tescil etmiştir: «İktidar, bu davranışıyla, Çetin Altan'ın şahsında sosyalist muhalefeti, yani emekçi halk kütlesinin hak ve özgürlüklerinin savunulmasını imkânsız hâle getirmek maksadıyla hareket etmiştir.»

Bu hâdîsenin Yunanistan olaylarından ve Orta Doğu buhranından hemen sonra, mütad usuller dışına çıkılarak alelacele neticeye doğru götürülmek istenmesi demokrasimizin vahim bir tehlike karşısında bulunduğunu göstermektedir.

Şunu hemen belirtmek isteriz ki, Anayasa düzenini zorlama teşebbüsleri ve sosyalizmin gelişmesini durdurma gayretleri akim kalmaya mahkûmdur. Maksatlı hareketlerini hukukî bir kılıf içinde göstermeye gayret etmiş bulunan Karma Komisyon'un Adalet Partili üyeleri ve onlara destek olma görevini yüklenen Güven Partisi temsilcilerinin hazırladıkları plân ve tertip açığa çıkacak ve maksatlarında başarıya ulaşamayacaklardır.»

Komisyon üyesi CHP milletvekili Selâhattin Hakkı Esatoğlu da bu tarihi geceyi şu sözlerle anlatıyor: «Çetin Altan'a ait dosyaları okuya - konuşturma gece yarısını ettik. İşin doğrusu hepimiz de perişandık. Kolay değil. Devamlı 14 saat. Hem de tartışmalı çekişmeli geçiyor. Gece yarısından sonra çalışmaların cumaya bırakılması için verilen önergeyi AP'iler reddettiler ve sabaha kadar çalışmaya karar verdiler.. Ama hiç kimsede de hafı kalmadı. İtiraf edeyim, saat ikiye doğru ilkin ben kestirmeye başladım. Bir gün önce de zaten saat 3'lerde yatmıştım. Kafam boynumun üstünde durmuyordu. Çay, sigara, sigara, çay derken ayakta durmaya çalıştık. Ama uyuklayan yalnız ben değildim. Karşımdaki sırada oturan AP'li Mazhar Arıkan, Keveni Nedimoğlu ve Osman Hacıbabaoğlu'nun da gözleri ilkin şişmiş, sonra tamamen küçülmüştü. Coşkun Kırca, ki Komisyonu el altından yürütüyordu, bir ara uykuda gezer gibi dolaşıyordu ortalarda. İhzarî Komisyon sözcüsü Abbas Çetin, suç konusu yazıları okuyamıyordu. Düşünün bir kere: Bir gazetede çıkan yazıda suç görülmemişti, onu okuyacaktık, anlayacaktık ve dokunulmazlık kalkar mı, kalkmaz mı karar verecektik... Ama herkesin gözünden uyku akıyordu.

Garson, durmadan çay, kahve taşıyordu. Kimi üyeler, duvar diplerine, pencere altlarındaki koltuklara geçiyor, hafiften kestiriyordu. Bir ara AP'li Ziyaettin İzerdem, Tefvik Koraltan'dan Refik Koraltan diye söz etmeye başladı. Haklıydı, çünkü gözlemlerinden uyku akıyordu. Çetin Altan, bir günde yedi yazısından dolayı dokunulmazlığı konuşulduğu için yedi defa kendisini savunmak zorunda kalmıştı. Yorgundu. Yirmi saat sürekli kendisini savunmak zorunda bırakılan bir kişinin hâlini düşünün. Ama AP'iler kararlıydı, ilâ ki bu işi bu gece sabaha kadar da olsa bitireceklerdi. Nitekim de bitirdiler. AP ile GP tam bir balayı halindediler. Başkan, yeterlik önergesinden sonra, sataşıldı diye, Paksüt'e, Kırca'ya söz veriyor, fakat Neftçi'yi, Birgit'i konuşturuyordu. Elhak bizim Güvenciler de başarılı bir savcı rolünde idiler ve AP'lileri pek memnun bırakıyorlar (.....)

Adamlar kararlı. Bir, birbuçuk yıl Meclis dolaplarında bekleyen dosyaları kim

bilir neden, bir günde getirdiler ve istedikleri gibi uykulu gözlerle Komisyondan geçirdiler.»

Şimdi aynı oyun Mecliste oynanacak ve Çetin Altan'ın dokunulmazlığı kaldırılacaktır. Kaldırırsınlar bakalım.

«Kızılırmak» dâvâsı

«Kızılırmak» şiir kitabının yazarı Hüseyin Korkmazgil hakkında komünizm propagandası yapmaktan açılan dâvâda avukat Halit Çelenk, geçen hafta savunmasını yaptı. Kitabın antiemperyalizmi savunduğunu şu sözlerle belirtti:

«Bunu Atatürk de savundu. İnönü de savundu. Bütün devlet adamları da savundu, herkes de savundu. Bağımsızlık ile emperyalizm birbirinin tam karşıtıdır. Bağımsızlık böyle savunulurken, antiemperyalizmi savunmak neden suç oluyor?»

Savcılık, dâvâyı, Ord. Prof. Recai Okandan'ın raporuna dayanarak açmıştı. Fakat mahkemece teşkil edilen Prof. Aziz Köklü, Prof. Hakkı Uma ve Prof. Kenan Akyüz'den kurulu üç kişilik ikinci bilirkişi heyeti, «Kızılırmak» kitabında komünizm propagandası yapılmadığı sonucuna varmıştır. Savcının beğenmeyip de yeni bilirkişi heyeti seçilmesini talep etmesine yol açan raporun sonuç kısmında şöyle denilmektedir:

«T. C. K.'nun 142. maddesinin Hükümet gerekçesinde, propaganda nerede ve ne zaman olursa olsun, bir fikri taraftar kazanmak maksadı ile başkalarına yaymak şeklinde tarif edilmiştir.»

Tüm olarak incelenen eserde, komünizm ve hattâ sosyalizmden hiç söz edilmediği gibi, bu ideolojilere ilişkin belli bir fikrin açıklanması da yapılmamış, ancak yazarın açıklık, sefalet, geri kalmışlık, vurgun-uluk, sömürme ve özgürlüğe saldırı konularındaki emperyalist ve faşist davranışlarla ilgili duyguları, isyanları dile getirilmiştir. Belli bir fikir, özellikle komünizm ya da ihtilâlcî, diktacı sosyalizm etrafında taraftar kazanmak, muhatapları bu fikirlere kaydırmak, inandırmak, sapırtmak yolunda bir çabaya rastlanmamıştır. Sovyetler ve Castro Küba'na yönelmiş birkaç beyan, ancak bir sempatinin ifadesi olarak kalmıştır.

Şu duruma göre, ideolojisi ne olursa olsun, yazarın T. C. K.'nun 142/1 maddesi kapsamına giren bir suç işlediği kanaatine varılamamıştır. Duruşma, karara kalmıştır.

BARIŞ İÇİNDE BİR ARADA YAŞAMADA EŞİTLİK YOK!

Prof. Maurice Duverger

«Barış içinde bir arada yaşama»ya da «gerginlikleri ortadan kaldırma» adı verilen politika, büyük devletleri, küçükler aracılığı ile karşı karşıya getiren sınırlı çatışmaları azaltmamıştır. Bu politika yalnızca, Sovyetler Birliği ile ABD'nin, genel bir savaşa yol açma tehlikesi olan doğrudan doğruya bir karşılaşmadan kaçınma iradelerini ifade etmektedir. Bu irade, evvelce de mevcuttu. Stalin, Washington ile ilişkilerinde Kosigin'den daha az ihtiyatlı değildi. Hat-

tâ bazan Kruşçev'den de ihtiyatlıydı. Geçmiş dönem ile bugün arasındaki temel fark, Sovyetler Birliği'nin daha kötü bir durumda bulunmasıdır. Gerginlikleri ortadan kaldırma politikasını resmen izlediğinden beri, Sovyetler Birliği'nin dünyada nüfuzu azalmıştır. Orta Doğu'daki son olay, uzun başarısızlık serisinde yer almaktadır. Bir arada yaşamaktan Batı daha çok avantaj sağlamakta, Doğu ise daha çok sakınca yüklenmektedir.

Eski Dünya'da, her iki büyük devlet de, bazı ülkelerin himayeleri altından çıktığını görmektedirler. Büyüksün kazan kaldırmaması Paris'in teşebbüsleri dengelemektedir. Bununla beraber, Amerikan kapitalizminin Avrupa'da artan egemenliği, ABD'nin nüfuzunu derinlemesine arttırmaktadır. Demirperde'nin açılışı ise, komünizmin Batı ülkelerinde genişlemesinden çok, Batı fikirlerinin komünist ülkelere sızmasına yaramaktadır. Bu gelişme, uzun vadede, Doğu'nun modern bir sosyalizme doğru evrimini hızlandırabilecektir. Ama kısa vadede Sovyetler Birliği'nin nüfuzunu azaltmaktadır.

ÜÇÜNCÜ DÜNYA UYDULAŞTIRILYOR!

Durum, «Üçüncü Dünya»da çok daha berbattır. Güney Amerika üzerindeki ABD egemenliği geleneksel de olsa, gittikçe ağırlaşmakta, keskin ve direkt hâle gelmektedir. İlerici rejimler ve partiler, yavaş yavaş tasfiye edilmiştir. İster Washington'un (Dominik'te olduğu gibi) açık ya da kapalı askeri desteği ile olsun, ister CIA'nın parmağı açıkça gözüksün, ya da gizli kalsın, ister Panama'daki gerillaya karşı müdahale kuvvetleri ise karışsın, hemen her yerde Üçüncü Dünya'nın uydulaştırılması artmaktadır. Küba dahi, etrafa yayılan bir merkez olmaktan çok, sâbit bir apse hâline gelmiştir. Böylece, kendi eylem çerçevesinde ABD'nin egemenliği gelişmekte, Sovyetler Birliği'nin ise azalmaktadır.

Afrika'da hissedilir biçimde olan Sovyet gerilemesi, Güney Doğu Asya'da çok daha geniştir. Mao ile anlaşmazlık, bu durumun tek nedeni değildir. Endonezya'da Batı tarafları bir rejimin kurulması, bu rejimin - Batı vicdanlarında pek az yankı bulan korkunç katliamlar pahasına - kudretli bir komünist partisini tasfiye etmesi, önce Çin'i zayıflatmaktadır. Ama mâceradan Sovyetler de kayıplı çıkmaktadırlar. Vietnam Savaşı, doğrudan doğruya ve daha vahim biçimde Sovyetler'e dokunmaktadır. Şüphesiz, Sovyet malzemesi, hayranlık uyandıran bir kahramanlık pahasına, Hanoi'nin dayanmasına imkân vermektedir. Fakat bütün dünyanın gözünde Sovyetler, ABD himayesi altındaki hiç sempati duymadığı bir rejim lehine kuv-

vette müdahale ederken, dost bir ülkeye yeteri kadar yardım etmiyor durumunda gözükmektedir. Vietnam ile karşılaştırılınca Orta Doğu'daki son Sovyet başarısızlığı, çok daha az önemlidir.

SOVYETLER PEK DE ZARARLI DEĞİL...

Sovyet nüfuzundaki bu gerileme, çok fazla mübalâğa edilmemelidir. Musaddık'ın düşüştü, Bağdat Paketi'nin imzalanması, 1958'de Lübnan'a 10 bin Amerikan askerinin çıkartılması, Sovyetler için, Arap müttefiklerinin bugünkü yenilgisinden daha önemlidir. Sovyetlerin bölgedeki bugünkü mevkii, o günlere nazaran daha kuvvetlidir. Küba'nın başında Batista bulunduğu, Guatemala'da Castillo Armas, CIA tarafından iktidara getirildiği günlerde de, ABD bugün olduğu gibi, Güney Amerika'nın tek hâkimini idi. Avrupa'da ise, buzların çözülmesi, fikir ve mal mübadelesinin sâbit Demirperde içinde gelişmesi, ona daha güzel bir çehre vererek, komünizme yardımcı olmaktadır. Hatta Vietnam Savaşı'nın dahi, iki tarafı bir etkisi vardır. Gerilla yoluyla ufak bir millet, muazzam maddî imkânlarla sahip dünyanın en kudretli devletini başarısızlığa uğratması, neticede devrimci hareketleri destekleyen Moskova için bir avantaj teşkil etmektedir. Devrimci hareketlere karşı savaş veren ABD ise, bundan zarar görmektedir. Bütün bu nedenlerdir ki, Sovyet diplomasisinin yenilgileri, göründüğünden daha az geniş ve geneldir.

MOSKOVA İLİMLİ VE İHTİYATLIDIR

Bundan başka, başarısızlıkların barış içinde bir arada yaşama politikası yüzünden ileri geldiği ispatlanabilmiş değildir. Doğu - Batı rekabetsizlikteki Sovyet güçlükleri, her şeyden önce, Amerikan ve Sovyet güçleri arasındaki ölçüsüzlükten doğmaktadır. Bir arada yaşamada eşitlik yoktur, zira bir arada yaşayanlar eşit güte değildir. Ekonomik plânda, ABD müthiş bir sanayi kudretini geliştirirken, Sovyetler Birliği ve Halk Demokratileri, ciddi bir buhran geçirmektedir. Komünist ülkelerin tarımında zayıflığı, Sovyetler Birliği'nin, az gelişmiş ülkelere Washington gibi gıda yardımı yapmasını engellemektedir. Askeri plânda da, aradaki mesafe gittikçe artmaktadır. Sovyetler, ay yarısını belki bir gün kazanacaklardır. Ama bu arada, yakın sonuçları çok daha önemli olan silâhlama yarışını ABD kazanmaktadır.

Yarı tekelci bir dünyaya girmiş bulunuyoruz. Bu dünya'da, öteki devletlerden çok üstün iki devlet vardır. Ama iki büyükler arasında da eşitsizlik çok geniştir. Bu sebeple, ancak tek bir süper büyük vardır. Bununla beraber, ikinci büyük de, birincinin kevfince hareket etmesini engelliyecek kadar kud-

Kosigin — Johnson
Kural, tek taraflı işleme!

rete sahip gözükmektedir. Sovyet yenilgilerini, yalnız ekonomik ve askeri güçlerdeki eşitsizlik açıklamaya yeterli değildir. Yenilgilere, Moskova'nın Washington'dan daha büyük bir ihtiyat ve itidal ile hareket etmesinin de payı vardır. Bir arada yaşama, her iki kampta aynı titizlikle uygulanmamaktadır. Ruslar, nüfuz bölgelerinde, Budapeşte'den beri askeri yollara başvurmakta kaçınmaktadırlar, Amerikalılar ise kendi nüfuz bölgelerinde silâh kullanmayı geliştirmektedirler. Sovyetler Birliği, Küba hariç, kendi imparatorluğunun dışında doğrudan doğruya silâha başvurmada isteksizdir. ABD ise, bunu gittikçe daha insafsızca ve sık sık yapmaktadır.

SOVYETLER, MISIR'A SİLÂH İNDİRSEYDİ

Farz edelim ki, Arap müttefiklerinin çökmesini engellemek için Sovyetler Birliği Mısır'a asker çıkarmıştı, uçakları Tel-Aviv'i muntazaman bombalamaktadır. Bu bir skandal sayılacak ve bir dünya savaşı tehlikesi doğuracaktır. Halbuki ABD aynı şeyi Vietnam'da yıllardır yapmaktadır. Bir arada yaşama, esas itibarıyla, büyüklerin onları doğrudan doğruya karşı karşıya getirebilecek davranışlardan kaçınmalarını gerektirmektedir. Küba füzelere olayından beri, Sovyetler Birliği, bu kurula uygulamaktadır. ABD ise, Hanoi'de bu kuralı çiğnemektedir. 1954 Cenevre Anlaşmalarının komünist nüfuz bölgesine yerleştiği bir ülkeye karşı açık bir silâhlı müdahaleye girişerek, Washington, Moskova'yı bir arada yaşama fikrine karşı bir dilem içine sokmaktadır. Sovyetler, ya doğrudan doğruya bir çatışmayı göze alacaklardır, ya da yenik düşmüş gözükmeyi kabul edeceklerdir.

Rusların ihtiyatlılığı, çatışmanın genişlemesini engellemiştir. Ama Rusların prestijini artırmamıştır. Amerikalıların yaptığı gibi, Sovyetler de bir dünya savaşı rizikosunu göze alabiliyorlardır, Hanoi'nin bombalanması belki de durdurabilirlerdi. Ne var ki, böyle bir eşit olmayan bir arada yaşamayı sonuna kadar sürdürmek, Sovyetler için güçtür. Eşitsizlik, yalnız iki bü-

yüklerin güçlerinde değil, uygulanan oyun kurallarında da vardır: Birinci büyük, öteki karşılık vermeksizin silâha başvurabilmektedir. İkinci büyük, bunu ancak başkalarının aracılığı ile yapabilmektedir.

BİR ARADA BÖYLE YAŞANMAZ!

Düşünülebilir ki, Sovyetler, geçici bir süre için şu hesaplara kendi «altıgen»lerine çekilmektedir: Sanayileşmiş sosyalist ülkelerin (Sovyetler Birliği ve Halk Demokratileri) ekonomik gelişmesi, komünizmin gelecekteki ilerlemesinin temel faktörünü teşkil etmektedir. Bu temel hedef uğruna her şey fedâ edilmelidir. Bu görüş, tek ülkede sosyalizm biçimindeki Stalin teorisinin, daha liberal metodlarla ve daha geniş bir çerçevede içinde sahneye konulması demektir.

Ne var ki, komünizmde ikinci bir merkezin varlığı, bu geri çekilmeyi hemen hemen imkânsız kılmaktadır. Böyle bir gerileme, ihtilâl liderliğinde Pekin'e, Moskova'nın yerini alma imkânını sağlayacaktır. Çin termonükleer bombası, henüz iki büyükleri endişelendirebilecek bir askeri kudrete sahip değildir. Ama Çin, Sovyetler Birliği için şimdiden korkulan bir politik kudret teşkil etmektedir. 17 Haziran Çin bombası, Sovyetler Birliği'nin durumunu daha da güçleştirmektedir.

Bir arada yaşamamın geleceği, işin sonunda, çok daha fazla hareket serbestisine sahip bulunan ABD'nin tutumuna bağlı kalmaktadır. Eğer isterse, ABD, kendi teorisyonlarının tanımladığı ilkeleri uygulayabilir, yani bir arada yaşama ortamının uyduğu kurallara o da boyun eğmeyi kabul edebilir. Fakat bir defa alışınca, kuvvete başvurmadan vazgeçmek kolay değildir. Kuvvetten vazgeçiş, özellikle kendiliğinden yapılamaz, ancak bunun zorunluluğu duyulursa yapılabilir. Şimdiye kadar rastlanmamış bir hal olmakla beraber, Başkan Johnson bir uzlaşma görüşülmesi ve fikir birliği göstermediği takdirde, Sovyetler Birliği, tutumunu sertleştirmek ve riziko almaz durumda kalacaktır.

Yahudilerden sonra Çingenerler!

Cenevre'de Motte Galerisi, Çingenerler Dünya Camiası yararına, Rouault ve Matieu gibi ünlü ressamların eserlerini satışa çıkarmış bulunuyor. Sağlanan paranın önemli bir kısmı, Cenevre yakınlarında bir «Çingene Kültür Merkezi» kurmak için harcanacak.

Bu vesile ile, Çingenerler Kralı Vaida Voeved III., galeride bir basın toplantısı düzenlemiştir. Çingenerler Kralı şunları söylemiştir: «Dünyanın her köşesine dağılmış, zuimedilen 14 milyon Çingenerin yaşayabilmesi için, Birleşmiş Milletler meseleyi ele almalıdır. Konuyu Birleşmiş Milletlere götürüceğiz. Hitler'in terküz kamplarında 3,5 milyon Çingene ölmüştür. Hâlen birçok ülke, Çingenerlere yaşama hakkı tanımamaktadır. Birleşmiş Milletlerden edecek toprağı Somali'ye dönüş hakkınızın tanınmasını isteyeceğiz. Ecdad toprağının hukukî statüsü tanınmalıdır. Çingenerlerin falâket hâlinde sığınabilecekleri bir melce olmalıdır.

Biz daima tehdit altındayız. Çingenerlerin tehlikede olduğu yerde, demokrasi de tehlikededir. Dünyanın ıstırabını, Yahudilerle birlikte daima Çingenerler taşımıştır. Bazı ülkelerde Çingenerler hâlâ kamplardadır. Nazilerin her şeyini aldığı kişilere tazminat ödenmiş değildir. Bu sebeple, Çingenerler Dünya Camiasını, Almanyaya karşı bir tazminat davası açacaktır.»

Yahudiler kadar, hatâ onlardan çok daha fazla ıstırap çeken ve çekmekte devam eden Çingenerler topluluğunun bütün bu çabaları boşa çıkacaktır. Yahudilerin Hololayca elde ettikleri bir sürü hak, Çingenerler elde edemeyecektir. Neden? YÖN okuyucuları için bu neden bellidir.

BEYİN SOMÜRGEÇİLİĞİ

AMERİKA'DAKİ BİLGİNLERİMİZ

Geçenlerde Yeni Gazete'de bir haber vardı. Haberin başlığı şu: «Cape Kennedy'de bir Türk bilgini. Tirilyeli zeytincinin oğlu şöhretli bir füze âlimi oldu». Haberde çok şöhretli füze âlimi hakkında şu bilgi verilmekteydi: 37 yaşındaki İsmail Akbay, liseyi bitirdikten sonra, bundan 14 yıl önce Amerikaya gitmiş, orada Atom ve Füze Yüksek Mühendisi olmuştur. Hâlen Cape Kennedy'de aya gönderilecek füze konusunda çalışmaktadır. Hummalı çalışmalarından fırsat bulabilirse, 14 yıldan bu yana ilk kez ailesini görmek üzere Türkiye'ye gelecektir.

Atom ve Füze Yüksek Mühendisi, 14 yıl içinde Türkçeyi unutmaya başlamış ve güç konusur hâle gelmiştir. Amerikalı bayan Roberta ile evlidir. Angela Melek adlı bir kız çocuğu vardır. Yeni Gazete, bu Türk bilgini hakkında ayrıca şu bilgiyi vermektedir: «1961 yılında Amerikan vatandaşlığına geçtikten 6 ay sonra, Chattanooga Gençler Ticaret Odasına başkan seçilen Akbay, toplum kalkınması çalışmalarında da faaliyet göstermiş, sakat ve geri zekâli çocukların okuduğu Grove okulu yönetim kurulu üyeliğine tâyin edilmiştir...»

Uzun boyu, iri yapısı, kısacık kesilmiş saçlarıyla Türkten çok Amerikalıya benzeyen Akbay, Türkiye'de kalacağı kısa süre içinde 1953 yılından beri uzak kaldığı yerleri doya doya gezerken, unutmaya başladığı ana dilini de yeniden hatırlamak imkânına kavuşacaktır..»

Yeni Gazete'nin kıvançla tamttığı İsmail Akbay, yetiştirilmesi için hayli para harcayarak Amerikan ekonomisine hediye ettiğimiz yüzlerce örnekten bir tanesidir. Yalnız Türkiye değil, bütün dünya ülkeleri, yetişmiş beyinlerini Amerikaya hediye etmektedirler. Yalnız bu ülkeler fındık, fıstık, tütün misali ihraç ettikleri bilgilerinle övünmemekte, bu beyin ihracını emperyalizmin en korkunç bir biçimi saymaktadırlar.

1963 yılında Cenevre'de toplanan «Bilim ve Teknolojinin az gelişmiş bölgeler yararına kullanılması» adlı Birleşmiş Milletler Konferansında belirtildiği ki, 400 bin mühendis ve teknisyen, 20 gelişmiş ülkede hizmet görmektedir. Geri kalan bütün az gelişmiş ülkeler için yalnız 70 bin uzman kalmaktadır. Bunların da yarısı ya zengin ülkeler tarafından çekilmekte ya da meslekleri ile ilgisiz idari işlerde kullanılmaktadır.

AMERİKALILAR «MİLLİ FELAKET» DİYOR..»

Amerikan Millî Bilim Vakfı (NSF) rakamlarına göre, 1952-61 yılları arasında 30 bin yetişmiş mühendis, 9 bin bilgin ve 14 bin doktor daimi olarak yerleşmek üzere Amerikaya gelmişlerdir. Yapılan hesaplar, bu 53 bin kişinin Amerikaya 2 milyar dolar civarında bir kazanç sağladığını ortaya koymaktadır. Bu rakam, eğer ABD bu kişileri ithal etmeyip kendi eğitim kurumlarında yetiştireydi harcıyacağı parayı göstermektedir. Ashnda bu ithalden sağlanan kazanç çok daha fazladır. Hele ve-

tmiş beyinlerini yitirmekten öteki ülkelerin uğradığı potansiyel kayıp, hesaplanamayacak ölçüde büyüktür. ABD Bilim ve Teknoloji Konseyi üyelerinden Dr. Charles V. Kidd, bu kaybı «millî felâket» diye nitilemektedir. «Yalnız bilim adamları olarak ferdi kabiliyetler değil, bilim için yerli temeli kurabilecek tek nüve kaybedilmektedir». Ayrıca hesaplamak gerekir ki, bir mühendisin ayrılması, yenisi yetiştirilinceye kadar bir sürü işinin işsiz kalması ve kalkınmanın engellenmesi anlamına da gelebilir.

MUHACERET KANUNU NEDEN DEĞİŞTİRİLDİ?

Ne var ki, yalnız Avrupalıların değil, fakir ülkelerin Amerikaya beyin ihracı gittikçe artmaktadır. Fakirler, üstelik, yalnız Amerikan piyasasını değil, Avrupa piyasasını da beslenmektedirler. Üçüncü Dünyaya yardım iddiasındaki ABD, bu «millî felâket» leri önleyecek tedbirler almak yerine, millî felâketlerden yararlanmak için, 1965 yılında Muhaceret Kanunlarını yenilemiştir. Daha önce her millete belli sayıda bir muhaceret kotası tanınmaktaydı. Bu sistem, yetişmiş uzmanların ABD'ye bol sayıda ve kolayca kabulünü sağlayacak biçimde değiştirilmiştir. Bayan Ruth Jorin, 3 Nisan 1967 tarihli The Nation dergisinde, muhaceret politikasındaki değişikliği şöyle değerlendirmektedir: «Az gelişmiş ülkelere köprü, okul ve hastahane yapacakları malzemeyi ihraç ederken, onlardan, kalkınma yolundaki bir toplum için hayati olan yaratıcı kabiliyeti almaktayız».

Muhaceret Kanunundaki değişiklikten sonra, Amerikan beyin ithalinin büyük ölçüde arttığı tahmin olmaktadır. Henüz bu konuda yeni rakamlar mevcut değildir. Fakat eski rakamlar da, beyin soygununun az gelişmiş ülkeler açısından vahameti ortaya koymaktadır. 1957-61 döneminde Güney Amerika, ABD'ye 1556 mühendis, 213 kimyager, 21 fizikçi ve 47 biyoloji uzmanı kaptırılmıştır. Aynı dönemde Asya'dan kopup gelen 1810 mühendis, 231 kimyager, 61 fizikçi ve 40 biyoloji uzmanı Amerikaya yerleşmiştir. Amerikanın öteki az gelişmiş ülkelere kalkınma örneği diye sunduğu «Milliyetçi» Çin'in Amerikada bulunan 4757 öğrencisinden ancak 46'sı 1961 yılında memleketine dönmüştür. Dışarda okuyan öğrencilerin ancak yüzde 10 kadarının geri döndüğü hesaplanmıştır.

Tıp alanında da tablo endişe vericidir. Yüzlerce Türk doktorunun Amerikaya yöneldiği bilinmektedir. Sağlık Bakanlığının rakamlarına göre, 1947 mütehassıs hekim yurt dışında çalışmaktadır. 12 bin kişiye 1 doktor düşen ABD hastahanelerine 2108 doktor sağlanmıştır. Ancak 540 doktoru olan 30 milyon nüfuslu Nijerya (56 bin kişiye 1 doktor) dahi ABD'ye 16 doktor hediye etmiştir.

Yabancı Tıp Mezunları Eğitim Konseyi (E.C.F.M.G.)nin yaptığı hesaplara göre, Amerikan hastahanelerinde mevcut 41.102 doktorun 11 bini yabancı tıp okullarından mezundur. Bu 11 bin kişinin dörtte üçü, az gelişmiş ülkelere gelmektedir. Bellevue Tıp Merkezinden Dr. Howard A. Rusk, 750 kişiye 1 doktor düşen ülkenin fakirlerden doktor çalışmasını şöyle değerlendirmektedir: «N'apalım, hastahanelerimizin ihtiyacını karşılamak için yeter sayıda Amerikalı doktora sahip değiliz». Yalnız bu çok pratik görüşü, 1961 Haziranında Washington'da toplanan Pan-Amerikan Sağlık Teşkilatının Tıbbi Araştırma İstisari Komitesi paylaşmamıştır. Güney Amerikalı doktorların ABD'ye yerleşmesiyle ilgili olarak komite şu hesabı yapmaktadır: Bu muhaceret ABD'nin sağladığı kazanç büyüktür. Küba muhaceretini hesaba katmasak dahi, bu doktorları yetiştirmek için (yılı 300 doktor) orta çapta üç akademik tıp merkezine ihtiyaç olacaktır. Bu üç tıp eğitim merkezinin inşaat maliyetini hesaba katmasak bile, onları işletmek için yılda ortalama 15 milyon dolara ihtiyaç vardır. Bu işgücünün dolar olarak değeri, ABD'nin bütün Güney Amerikaya yaptığı tıbbi yardımın maliyetine eşittir».

BEYİNLER NEDEN KAÇIYOR?

Az gelişmiş ülkelerin kalkınmasını fena halde baltalayan bu beyin soygununun nedenleri üzerinde çok yazılmıştır. Yüksek ücret, daha iyi bir hayat seviyesi ve zengin ülkelerin paralı asker toplar gibi uzman çekme politikası, beyinlerin kaçışında rol oynamaktadır. Ayrıca yabancı ülkelere okuyanların öğrendiklerini ülkelerinde kullanacak imkânların sınırlılığı da onları zengin ülkelerin kollarına itmektir. Tahsilini tamamlayan birçok uzman, ülkesine dönmünce, öğrendiği bilgileri kullanabileceği çalışma şartlarının ve kolaylıklarının mevcut olmadığını görmektedir. Meselâ Hindistanda, dışarda tahsilini tamamlayıp gelenlerin ancak yüzde 10 kadarının kendi ihtisas alanlarında iş bulabildiği hesaplanmıştır. Geri kalan yüzde 90, ihtisasslarıyla ilgisiz idari işlerde çalışmaktadırlar. Ayrıca az gelişmiş ülkelerde bilimsel geleneğin yokluğu da, yüksek vasıflı uzman ve araştırmacıların ülkelere dönüşünü zorlaştırmaktadır. Bütün bu nedenlerdir ki, yüksek vasıflı uzmanlar, «ülkelerine hizmet, vatan, millet, kalkınma» hayallerini ve bilgilerinin kullanma ve geliştirme için en uygun ortamı sağlayan zengin ülkelerde kalmayı tercih etmektedirler. Böylece bir fâsit daire ortaya çıkmaktadır. Yeterli kalkınma olmadığı için yüksek vasıflı uzmanlar ülkelerinden kaçmaktadırlar. Bu yüksek vasıflı uzmanların kaçışı ise, kalkınmayı fena halde baltalamaktadır. Bunun içindir ki, beyin ihracı, «millî bir felâket» diye nitelenmektedir.

İsmail Akbay ve ailesi

BİLİM VE TEKNOLOJİDE TEKELCİLİK!

Az gelişmiş ülkeler, büyük masraflarla yetiştirdikleri bilginlerine ve yüksek vasıflı teknisyenlerine çalışma imkânı sağlayamıyor ve onları zengin kapitalist ülkelere hediye e-

ÜÇÜNCÜ

Emperyalizmin en k...
madıkça, kalkınma b...

Sanayileşmiş ülkelerde, bilimin gelişmiş sürecine dayanmaktadır. Bugün az gelişmiş ülkelerde ise, böyle sistemli ve sürekli bir gelişim olmamıştır. Halbuki geçmişte uygarlıkların bu ülkelerin birçoğuna, yalnız zengin bilimlerin emellerini atıkları için de bu...

Bu ülkeler, tekniklerin ve bilimsel mesin sistemli biçimde sürdürülebilirliğini bu yüzden kendi bekarlarını sağlayacak ve kurmaya imkân verecek temel araçtan...

Bilimsel araştırma sonuçlarını, kullanmakta aciz gösterdikleri için -çünkü çalışma faaliyeti yoktur- az gelişmiş halkın kaynakları, gelişmiş ülkelerin lütfuna bağlıdır, az gelişmiş ülkeler bağımsız sosyal bir kalkınmaya uygun düşen yapıları ve şartları ve güçleri yaratıncaya kadar...

BİLİMİ MÜRŞİD YAPSAK BİLE...

Kabul edelim ki, gelişme hâlinde bilginlerin görüşlerine uymaya rıza göstermeyip üniversiteleri destekleyen bir zamanda yoğun bir temel eğitim programı yine büyük bir engel kalacaktır. Bunun, sanayi tarafından kullanılmasıdır. Fani, yabancı ülkelere gerçekleştirilen ve araştırmalara dayandırmaya, bilginlerin sanayide iş bulamayacakları açıktır. Eğitim ve teknik araştırma laboratuvarları bilimsel ve teknik ilerlemeyi sürdürmektedir. Birkaç üniversite ve bilginin çabaları mahkumdur.

Maalesef bütün dünyadaki bilginlerin tartışma alışkanlığından yoksundur. Dışarıya savaş - barış meselesi ve sanayileşme dediği yeni barış içinde bir arada yaşama bilginlerin dikkatini çekmektedir. Ama gelinkelerin bekası ile ilgili meselelere pek az gelişmiş ülkelerin kudretli ekonomileri için millî dilekleri arasındaki ilişkiler vardır.

ÜÇÜNCÜ DÜNYADA ATOM VE UZAY

ABD'de hiç değilse bir noktada tam doktrin vardır: Güney Amerikanın kalkınma özel şirketleri esaslı bir rol oynamaktadır. Bu yardım ve kalkınma politikası, bu yürütülmelidir.

1956 yılında sanayicilerin ve bazı bilim adamlarının baskısı ile, Üçüncü Dünya Ülkeleri Atom» adı altında atom reaktörleri satmak için bir anlaşma yapıldı. Halbuki bu ülkelerin çoğu, reaktörleri dahi yoksundur. Bu tıp çok ileri program ve temel eğitim ihtiyaçlarına önceliklidir. Ama üniversitede en yeni teçhizat dışık dersleri çoğalmıştır. Gerçek bir bilimsel ve teknik araştırmanın hızlandırılması ise hükümetler gerekli ilgiyi göstermemişlerdir. Daha sonraları, gelişmiş ülkelerin ve etidükleri için üslerine ihtiyaçları, bilimlerde bu tıp araştırma fonları kurulması...

ye bırakılıp ithalata gidilmektedir! Ama Ereğli — Çelik hikâyeleri bu kadarla bitmiyor. Sümerbank ve Karabük'ün yüzde 51 hissesi dolayısıyla bu özel teşebbüs şaheseri ile hayli derinden ilgilenmek zorunda kalan eski Sanayi Bakanı Muammer Erten, on gün önce Bahkessir'de yaptığı bir konuşmada yeni bir yol-suzluğu açıklama zorunda kaldı. Erten, Ereğli fabrikalarına ek olarak yapılacak ve yaklaşık değeri 10 milyon olan oksijen tesisleri için bir Amerikan şirketinden 16 milyon dolarlık teklif alındığını, buna karşılık tesisin incelemesi için başka bir firma ile de 4 milyon 875 bin dolarlık bir müşavirlik anlaşması imzalamaya yolunda gidildiğini ileri sürmüştür. Hâlen CHP Genel Sekreter Yardımcısı bulunan eski Sanayi Bakanı Erten, bu meseleyi yakında Meclise getireceğini belirtmiştir.

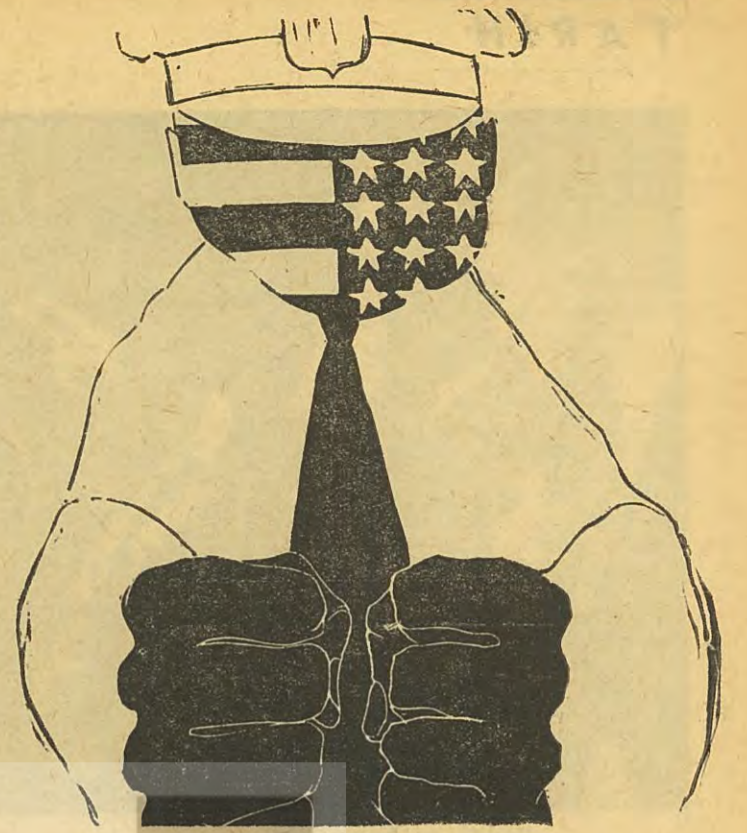
Öte yandan «şöyle yapacağız, böyle döviz getireceğiz» gerekçesiyle kurulan, fakat fiyatlarının müthiş yüksekliği dolayısıyla Türkiye'de bile zorla satış yapan Erdemir, hâlen demir cevheri ithal etme çabasıdadır! Ulus gazetesi, bu konuda şu bilgiyi vermektedir: «Ereğli Demir Çelik İşlemleri reorganizasyon ve genişletilmesi projesinin uygulanmasıyla kısa bir süre sonra Türkiye, yılda yaklaşık olarak 70 milyon lira tutarında demir cevheri ithal etmek durumunda kalacaktır.»

Türkiye'nin ikinci büyük Demir — Çelik sanayii olan Ereğli işletmelerinin kapasite-ertirilmesini öngören projeyi 20 milyon dolara finanse edecek olan AİD'nin, Amerika'nın önde gelen firmalarından ARMCO'ya hazırladığı proje uygulanırsa, Türkiye'nin esasen içinde bulunduğu döviz sıkıntısı daha da artacak ve yeni bir gider kapısı açılacaktır. Zira ARMCO tarafından hazırlanan projede, ikinci kademede ulaşılacak 470 bin ton mamül üretimi için, (Türkiye'de vasıflı cevher yoktur) gerekçesiyle, dış ülkelerden cevher ithali zorunlu görülmektedir.»

İşin Demirel tipi kalkınmanın geçmişten miras, fakat er tipik örneği...

Muammer Erten
Mesele, Meclise geliyor!..

Prof. Kemal Karpatın önemli bir yazısı

Prof. Dr. Kemal Karpat, Amerika'da New York Üniversitesi'nde hocalık yapan bir Türktür. Sola ve sosyalizme karşı hayli kalem oynatmış, YÖN'ü ve YÖN'ün Bildirini hayli haksız iddialarla eleştirmiştir. İşte bu Kemal Karpat, geçen hafta Milliyet gazetesinde üzerinde uzun uzun düşünülmüşü gereken bir yazı yayınlamıştır. Okuyucularımızın gözünden kaçabileceği düşüncesiyle, bu yazının önemli kısımlarını yayınlıyoruz.

İsrail ve Amerika, Türkiye'nin Orta Doğu siyasetinden eskiden olduğu gibi ayak çekmesini kuvvetle savunacakları gibi, Türk — Sovyet yaklaşmasını da her bakımdan önlemeye çalışacaklardır. Türk — Sovyet dostluğunun ilerlemesi veya Türkiye'nin herhangi bir sebeple Batı Blokundan çıkması, İsrail ve Amerikanın stratejik durumu çok zayıflatacaktır (...)

Amerika, öteden beri Türk siyasetini yakından etkileyecek imkânlarla sahip bulunduğunu düşünerek, Türkiye'yi Orta Doğuda kendi siyasetinin bir unsuru olarak görmektedir. Kıbrıs meselesi, askerî ve ekonomik yardım ve diğer bazı nedenler yüzünden Türkiye'nin müstakil hareket edemeyeceği Amerikada kanaat hâline gelmiştir. Hatta bazı yazarlar gözünde Türkiye, Araplardan ancak bir derece daha iyidir. Amerikalı için hareket ve fiiliyet makbuldür, yoksa konuşmak, vaat ve temenni değil. Onun için, Türkiye dış siyasette müstakil karar verip hareket ettiği nispette diğerlerine kendi mevkiini ve rolünü kabul ettirebilir.

Arapların hezimete uğraması, Sovyetlerin Orta Doğu siyaseti için büyük bir darbe olmuştur. Sovyetler kendi emniyetleri ve menfaatlerini üstün görebilecekleri Amerika ile bir çalışmayı göze alamadıklarını göstermektedir. Amerikayla anlaşarak hareket etmeyi tercih ettikleri anlaşılmaktadır. Bu durumu gözönünde bulundurmak, Türkiye için son derece önemli haiz bir noktadır. Sovyetlerin ve Amerikanın Türkiye'ye karşı herhangi bir noktada anlaşmaları, mutlaka Türkiye aleyhine olacaktır. Amerikanın — Sovyet anlaşması, ki bunun eninde sonunda meydana gelmesi beklenebilir, mutlaka Türkiye'yi içine alacaktır. İhtimal ki, Amerika Türkiye'deki nü-

fuzunda vazgeçmeyi, başka yerlerde, meselâ Batı Avrupa'da bir taviz olmak için zor olarak kullanacaktır. Gerçek Amerika, Türkiye'nin Sovyet nüfuzu altına geçmesini kabul edemez. Ama Türkiye'yi dış siyaset alanında serbest hareketten mahrum edebilecek anlaşmalara girmekten çekinmeyecektir ki bu, Türkiye için feci bir darbe olur. Buna karşılık, Türkiye, Orta Doğuda şimdiden faal bir siyasete girişir ve bunu bütün dünyaya kabul edilen barış, egemenlik, siyasi istikrar ve ekonomik gelişme amaçlarına doğru yönlendirilebilirse aleyhine yapılacak pazarlıklara kurban olmaz. Hatta denilebilir ki Amerika ve Sovyetler, Orta Doğu üzerinde bir anlaşmaya varırlarsa ve Türkiye'nin kendi çevrelerinde bir siyaset yürütmek kabiliyeti olduğuna kanaat getirirlerse, Türkiye'nin barışçı rolünü tanıyarak hatı destekleyebilirler.»

Prof. Karpat'ın Türkiye için öngördüğü politika da şöyledir: «Türkiye bir ölüm kalım savaşıyla kendini emperyalizm ve ekonomik sömürgecilikten kurtarmıştır. Büyük Atatürk bu savaşı, hem askerî ve hem fikir yönünden en doğru yolda yürütmek için Afrika ve Asya devletlerine kurtuluş örneğini vermiştir. Fakat Türkiye bizzat kendi varlığını temin etmiş Kurtuluş Savaşı fikirlerine önem vermiyerek, Asya ve Afrika devletlerinin bu arada Arap devletlerinin emperyalizmden kurtuluş Savaşı karşı ilgisiz kalmıştır.»

Kendini dünya politikasından tecrit etmiş ve pek az dost edinebilmiştir İsrail — Arap savaşı ve bundan doğan meseleler Türkiye'nin gelişmekte olan devletlere karşı olan ilgisini ortaya koymak için büyük bir fırsat vermektedir. Bu ilgi ise, Türk Cumhuriyeti'nin kuruluşunda bulunan temel prensiplere dönmekten başka bir mânâ ifade etmez.»

TABLO: IV — TEFECİ KREDİLERİ (Milyon TL)

Yıllar	1962	1963	1964	1965	1966
Yıl sonu toplam kredi hacmi	6400	6800	5900	6200	6700
Bunun banka sisteminden gelen kısmı	2700	3100	2900	3000	3200
Net tefeci kredisi	3600	3700	3000	3200	3500

Yâni başta Sam Amca ile Hans Amca olmak üzere bütün amcaların istediğimiz miktarda parayı, istediğimiz zamanda ve istediğimiz şartlarda vermeleri, dış kaynaklara bağlılıktan kurtulmanın baş şartıdır. Onlar parayı istenen şartlarda verdikleri takdirde, plan yatırımları ve üretim hedefleri tam gerçekleştirilecek, ihracat bir sıçrama yapacaktır. Ne var ki, «amca»larımız, şimdiye kadar istediğimiz şartlar ve miktarda değil, kendi istedikleri şartlar ve miktarda kredi vermişlerdir. A maçları, Türkiye'nin ekonomik bağımsızlığı değil, tam aksine, ekonomik bağımlılığıdır. Bu durum dahi, Demirel tipi bağımsızlık anlayışının ne ensten bir pa muk ipliğine bağlı olduğunu göstermeye yeterlidir.

Devam edelim: Amcaların dışında ikinci büyük ümit, Avrupa'daki işçilerimizin getirecekleri dövizlerdir. 1964 yılında 9 milyon dolar olan işçi gelirleri, 1966 yılında 115 milyon dolara yükselmiş ve gerçekten bir cankurtaran simidi olmuştur. Demirel Planı, işçi dövizinin 1967 yılında 130 milyon dolara yükseleceğini ve her yıl 10 milyon dolar artarak 1972 yılında 170 milyon dolara ulaşacağını öngörmektedir. Bu varsa yamın da gerçekleşmesi için başta Alman ekonomisi olmak üzere Avrupa ve Amerikan ekonomisinin hızlı bir gelişme temposu sürdürmesine millîtece duacı olmalıyız. Ayrıca içerde, enflasyon ve devaluasyon gibi belâların hesapları bozmaması gerek.

Plana göre, dış kaynaklara bağlılıktan kurtulmanın başka bir şartı, turizmde sıçrama yapmaktır. Türkiye turizmden döviz kazanmak şöyle dursun, döviz kaybeden bir ülkedir. 1962 - 66 döneminde, Türkiye turizmden 60 milyon dolar net açık vermiştir! Ama makûs talih, 1968 yılından itibaren değişecektir. 1968 turizm net geliri sıfırdır. 1969'da 5 milyon dolar damlayacaktır, sıçrama 1970-72 yılları arasında yapılabilecek ve 1972 yılında turizm net geliri 70 milyon doları bulacaktır.

Planın başka bir ümit kaynağı, özel yabancı sermayedir. 1964 yılında 25 milyon, 1965 yılında 22 milyon ve 1966 yılında 29 milyon dolar özel yabancı sermaye Türkiye'ye gelmiştir. Ne var ki aynı dönemde, altın yumurtlayan ya-

bancı sermaye ters yönde de işlemeye başlamış ve kâr transferleri hızla artmıştır. Kâr transferi 1963 yılında 2 milyon, 1964 yılında 5 da 5 milyon dolar idi. Ama bu miktar 1965 yılında 15, 1966 yılında ise 20 milyon dolara çıkmıştır. 1966 yılında büyük kısmı mal biçiminde 29 milyon dolar gelmiş, 20 milyon dolar ise döviz olarak gitmiştir. Plan, ilerki yıllarda da kâr transferlerinin artarak devam edeceğini hesaplamak tadır. Yabancı sermayenin kâr transferi 1971 yılında 35 milyona 1972 yılında ise 40 milyon dolara erişecektir. Buna karşılık, yabancı sermaye yatırımları tedrici artarak 1972 yılında 55 milyon doları bulacaktır. Bu Demirel hesapları dahi göstermektedir ki ödeme dengesi bakımından yabancı sermayeden pek bir şey beklemek hayaldir. Üstelik, genellikle Planda öngörülen alanların dışında geliştirilmesi faydalı sayılan alanlara yönelen yabancı sermaye, ekonomik bakımdan bir israftır.

İşte Demirel Planı, önemlilerini kısaca gözden geçirdiğimiz bu hesaplara dayanarak «dış kaynaklara bağımlılıktan kurtulacağız» demektedir. İddianın doğru luk derecesinin takdirini okuyucularımıza bırakırız.

Ereğli — Çelik rezaletleri

Özel teşebbüs şaheseri diye ilân edilen Ereğli Demir — Çelik rezaletlerinin sonucu bir türü gelmiyor. Zarar eden özel teşebbüs şaheserinin hissedarlarına vaat edilen yüzde 6 kârı devlet kesesinden eldeebilmesi için bir kanun çıkartıldığını geçenlerde yazdık. Yine dünya fiyatlarının yüzde 150 ilâ 250 üstünde olan Ereğli — Çelik mamülleri, bazı sanayi kesimlerini felce uğrattığını ve bu sa kıncağı gidermek üzere Devlet Plânlama Teşkilâtının da tasvibiyle ithalata gidildiğini belirttik! Özel teşebbüs şaheseri, ihracat yapma edebiyatıyla kurulmuştur. Halbuki mamülleri müthiş pahalı di-

TABLO: III — TARIMDA MİLLÎ GELİRİN İŞLETMELERE DAĞILIŞI

Gelire göre işletme sınıfları	Toplam işletmeye göre (%)	İşletme başına yıllık ortalama gelir	Toplam gelir (milyon TL)	Fert başına yıllık gelir	Toplam gelire göre pay (%)
1 - 50 dekar	68,78	2900	5,2	485	24,8
51 - 100 dekar	27,51	10300	4,9	7417	23,2
201 - 1000 »	3,57	44510	8,8	1117	42,0
1000 ve fazla	0,14	298500	2,1	49450	10,0

Atatürk ve Yunus Nâdi
«Bizim sermayemiz emektir.»

TÜRKİYEDE SOSYALİZM

Türkiye'de sol akımın tarihi konusundaki araştırmalar, nihayet yapılmaya başlamıştır. Doç. Dr. Mete Tuncay'ın araştırmasından sonra, A. Cerrahoğlu «Türkiye'de sosyalizm» eserinin üçüncü kitabını yayınlamış bulunmaktadır. Kitap, elde edilmesi güç birçok önemli belgeyle doludur. Biz, yalnızca, Millî Kurtuluş Savaşı sırasında Yunus Nâdi'nin Ankara'da Yeni Gün gazetesinde çıkan ve bugüne ışık tutan yazıları üzerinde duracağız:

KURTULUŞ SAVAŞIMIZIN ANLAMI

Yunus Nâdi, Kurtuluş Savaşımızın anlamını şu sözlerle dile getiriyor:

«Cihan Savaşı sonunda başta Türkiye olmak üzere, İslâm âlemi ve bütün Asya, İngiliz tahakkümünden kurtulmaya azmetmiştir. İngiltere, Rus bolşevîğinden ziyade, İslâmın kurtuluş ve özgürlüğünden erdışelere düşmüştür. Çünkü böylece kendisinin en büyük servet kaynağı, kudret ve şevke vesilesi olan Asya imparatorluğunun elinden çıkacağı, hattâ çıkmaya başladığını hissetmiştir. İngilterenin Türkiyeye karşı misli görülmemiş husumetinde ilk saik işte bu duygu ve endişedir. Türk ve müslüman dünyasının düşünün başı olan Türkiye ezilmedikçe o vücut ergeç İngiltere cenderesini kırarak, parçalayacak, atacaktır. İngiliz emperyalizmini boğacak olan kuvvet yalnız Rus bolşevikliğinden ibaret değildir. Onun yanı başında bütün dünyanın ve özellikle bütün Asyanın esir ve mazlum milletlerinin uyanış ve ayaklanması da vardır. Ve, bütün kuvvetler, İngiliz emperyalizmini yok etmek azmiyle birleşmiş heybetli bir yığın meydana getiriyor.»

«Yunan taarruzu, İngilterenin büyük plânından bir halkkadır. İngilterenin Asyayı ve o yolla bütün dünyayı kendi esareti altında tutabilmek ihtirası ile giriştiği cidal yalnız Türkiyeye karşı değil, başında bolşevikler olduğu halde, Avrupa Asya ve Afrikanın kendisine, hep kölelik altında kalmaları gerekli bütün kavim ve milletlerine karşıydı. Ya-

han İnkılâbının insanlığa huzur ve sukun verecek olan zafterini sağlamakta önemli bir faktör olacaktır.»

BİZİM SERMAYEMİZ EMEKTİR !

«Dış münasebetlerde hareket üssümüz Batı emperyalizminin yıkılmasını temenni etmekten ve bu yıkılmaya elimizden geldiği kadar yardım eylemekten ibarettir. Memleketleri fetih ve istilâ ve ulusları kölelik zincirleri altında kahretmek, yok etmek politikası güden emperyalizmin, kapitalizm, menfaatin tahakkümüne dayanmakta ve esasen oradan doğmaktadır. Batı milletlerini başka milletlerin özellikle Doğu uluslarının üzerine süren kapita ve menfaat tahakkümüdür. Bu tahakküm, bu zorbaca davranış, bizleri Avrupanın ezip kahrettiği ve köle gibi kullandığı işçiler hâlinde yaşatmak istemektedir. Avrupalılar, sülükler gibi kanlarımızı ve iliklerimizi emekte devam eylemek istiyorlar. Biz çalışacağız, onlar yaşayacaklar! O halde? O halde pek tabii sonuç olarak, kahrolsun Avrupanın sermayesi ve yerin dibine batsın onların çıkarları!»

«Bizim sermayemiz emektir. Biz bu emekle kendimiz yaşamak istiyoruz. Doğu, başkaların zevk ve keyiflerine hizmetkâr olmaktan ebediyen kurtulmaya azmetmiştir. O, artık kendi çalışacak ve çalışmalarının mahsulünü, emeğinin ürününi kendi hayat saadetine, kendi yaşama mutluluğuna ayracaktı. Doğunun bu yeni zihniyetine göre, hayatın en büyük fazilet, yaşamının en büyük erdemi çalışmaktan ibarettir. Bundan ötürü, en büyük ve hattâ büyük değer, çalışmaktır, emektir. Umumi hayatı, haricin tasallutundan ebediyen koruyacak, hür ve mutlu kılan bir çalışma ahengi: İşte program.»

DÜZENİN DEĞİŞMESİNDEN KİMLER KORUKAR?

«Memleketimizin rejiminde inkılâp yapacak yeni bir halk idaresi teşekkül etmesini istemekte ittifak etmeyecek kimse yoktur. Meğer ki, bu yeni rejime esas olacak yeni fikirlerin kendilerini zarara sokabileceğinden ve şimdiye kadar nasılsa kurulmuş olan maişet genişliğinin ve huzur ve rahatlarının bozulabileceğinden korkan ekal-i kalil (azınlığın azınlığı) bir zümre ola. Yani, refahını düşünen bir avuç insan istisna edilirse bütün millet bir sosyal devrim istemektedir. Kaldı ki, böyle bir korkuya mahal olmadığı anlamak ve ispat etmek de güç bir şey değildir. Yeni rejim, yalnız bazı sınıfların değil, hiç bir kişisi hariç olmamak üzere umum halkın rahat ve saadetini sağlayacak bir müesseseye olacak ve başlıca iki temele dayanacaktır.

1) Yeni bir seçim ve idare usulü ile hükümeti halkın kendi eline vermek

2) Emeği en sahîh sermaye kılmak suretiyle, memleketi ekonomik bir ahenk ve sonuç olarak da umumi bir refah ve rahat sağlamak.

Bizde Avrupanın yalnız kendi memleketlerinde değil, oralarından taşarak bütün dünyada tahakküm bir rol oynayan kapitaleri de alabildiğine mevcut ve yığılmış değildir. Bizde sosyal devrim, memleketin özelliği ile pek sıkı surette ilgili bir gelişme biçiminde belirecektir. Ve bu sosyal devrim, istisnasız herkesin iyiliği ne olacaktır. Ama meselâ bundan sonra ihtikâra, karaborsaya, ah-si çıkarları hesabına halkı soymaya mesâğ olmayacakmış da, bütün işleri güçleri halkı soymaktan ibaret olan az sayıda bazı muhterirler, karaborsacılar bundan sonra bu oyunları oynayamayacaklar. Memleket hesabına ve umum namına bu bir zarar mıdır, yoksa kâr mıdır? yalnayak, başkacak, gece gündüz çalıştığı

CEHALETTE FONKSİYONEL MÜCADELE!

Devlet Plânlama Teşkilatının yaptığı bir hesaba göre, okuma - yazma bilmeyenlerin sayısı 1972'de 13,5 milyona çıkacak ve 1977'de 18 milyona yaklaşacaktır. Eğitime büyük paralar harcanmasına rağmen, 1977 Türkiye'sinde 18 milyon câhil..

Öteki az gelişmiş ülkelerde durum belki daha da kötü. 1961 yılında Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda 15 yaşın üstündeki 470 milyon câhile kısa sürede okuma - yazma öğretmeyi öngören bir plân ileri sürülüyordu. UNESCO, yılda 200 milyon dolar harcayarak 10 yıl içinde 15 - 50 yaş arasındaki câhillerin üçte ikisine okuma - yazma öğretilmesini teklif ediyordu. Ne var ki, gelişmiş ülkeler, elle tutulur gözle görülür bir şey olmayan eğitim için büyük paralar harcamaya yanaşmadılar. Bu sebeple, Eylül 1965 Tahran Konferansında yeni bir görüş hâkim oldu: Fonksiyonel okuma - yazma.

Bu görüşe göre, fakir ülkeler için, okuma - yazma öğrenme, toplumun bireye sağlamaya yükümlü olduğu insan haklarından sayılmaz. Okuma - yazma öğretmeye harcanan büyük paralar, ekonomik açıdan bir israftır. Hatırlamak gerek ki, ABD, 1890 yıllarında tarım ihtilâlini yaparken nüfusun büyük kısmı okuma - yazma bilmeyordu. Kalkınmayı sağlayan câhillerin sayısındaki azalma değildir. Câhillerin azalışı, kalkınmanın sonucudur.

Az gelişmiş ülkeler, kıt kaynaklarından azami yararlanmak istiyorlarsa, eğitim bütçelerinden en yüksek verimi almaya bakmalıdırlar. Meselâ bir çocuğa tam anlamıyla okuma - yazma öğretmek, 6 ilâ 8 yıl almaktadır. Halbuki yetişkin kişiye aynı eğitim, 2 yılda verilebilmektedir. Yani bir çocuğu eğitmek için gereken parayla 3 ilâ 4 yetişkin kişi eğitilebilir. Çocuklar bırakılmalı, yetişkinlere yönelmelidir.

Sonra okuma - yazma, iktisadî kalkınmada işe yaralıdır. Okuma - yazma öğretilenler, günlük iş hayatlarında kullanabilecekleri gibi donatılmalıdır. Cehaletle mücadele programları, fonksiyonel olmalıdır. Programlar yararlı olmaları için, kalkınma hâlindeki sınırlı bölgelerde uygulanmalıdır.

UNESCO, bu fikirlerle yeni bir program uygulamaya girişmiştir. İran, Pakistan, Cezayir dahil 8 ülkede, 5 yılda 30 milyon dolar harcayacak ve 1,5 milyon yetişkin kişi cehaletten kurtarılacaktır. Dünya câhiller okyanusunda 1,5 milyon kişi, bir damla bile değildir. Bu sebeple, ekonomik plânda güçlü delillere dayanıyor gibi gözükürken «Cehaletle Fonksiyonel Mücadele» tezi, cehalete rıza göstermenin bir mazereti hâline de gelebilir.

Geçen hafta Paris'te toplanan bir UNESCO Komitesi, ısrarla bu görüşleri tavsiye etmiştir. Komiteye göre, bütün cehaletle mücadele programları kalkınma programlarının ayrılmaz parçası olmalı ve sosyal, kültürel ve mesleki eğitime bağlanmalıdır. Yetişkinlere okuma - yazma öğretilmesi, bizi bir gaye değildir, işgücü ve istihdam imkânlarını gözünde tutan bir vasıta.

Cehaletle mücadele, tarım tekniklerinin vügarizasyonuna ve mesleki eğitime sıkı sıkıya yönelmelidir. Ekonomik bakımdan gerileyen değil, gelişen bölgelerde uygulanmalıdır ki, öğretilenler bir iş yarayabilsin. Şimdiye kadar ki cehaletle mücadele programları, ilkel şartlarda yaşayan kişilere sâdece okuma - yazma öğretmekten ibaret kaldığı için para ve emek israfından başka sonuç vermemiştir.

Dünya kamu oyunun meseleye dikkatini çekmek ve zengin ülkelerin yardımını sağlamak için UNESCO, 8 Eylül 1967 tarihini «Cehaletle Mücadele Milletlerarası Günü» ilân etmiştir.

Köy Enstitülerini geliştirecek yerde, kapatanlara duyururuz.

halde yoksulluktan kurtulamayan, garip ve bununla beraber necip yaratığı Halk Hükümeti refah ve rahat kâşaneleri içinde yaşatacağıdır. Cihan İnkılâbından feyiz ve kuvvet alacak olan Halk Hükümeti!

İşte, birçok kez onun görüşlerini yansıtan Atatürk'ün yakın mücadele arkadaşı Yunus Nâdi. 1920 yılında Anadolu'da bunları yazıyor du. Bu yazılar, nereden nereye geldiğimizi çok iyi gösteriyor.

I - TÜRK ORDUSU

TÜRK ORDUSU, HALK ORDUSUDUR

«Türkiye bir devlet olduğu kadar, bir alay'dır, denilebilmesi, ülkenin temel kurumu olan Ordunun, politik hayatta oynadığı rolün önemini göstermektedir.

Kurumların yenilenmesi, milliyetçilik ve kurtuluş savaşı, Kemalizm kavramında kaynaşmıştır. İkinci Dünya Savaşından sonra Arap halkları da bu esasları benimsemişlerdir. Kozmopolitlikten milliyetçiliğe geçen Türkiye, onları baskı altında tutan güç olmakla beraber, hiç şüphesiz, Arap halklarına örnek teşkil etmiştir. Arap ülkelerinde Atatürk'ün portresi, bugün Nâsır'ın portresi kadar yaygındır.»

«Türkiye'de eşraf çocukları, orduya gitmek yerine çok kazançlı iş hayatını ya da mühendis olmayı tercih etmektedirler. Askeri okulların parasız oluşu, köylü çocuklarına, onlar için tek okuma yolunu açmıştır.

Atatürk'ün unvanlarını kaldırdığı paşa, bey ve ağa çocuklarına Türk Ordusunda pek az rasanmaktadır.»

«1960'ta Ordunun iktidardan uzaklaştırıldığı DP'nin yeni biçimde devamı olan Adalet Partisi, 1965 seçim başarısını, gelenekçi köysel bölgelere borçludur. Liderlerinden bazıları, 27 Mayıs Neokemalist hareketinin bir alevden ibaret kaldığı ve Millî Birlik Komitesinin sözde ihtilâlinin geçici bir olay olduğu unvanınıdır.

Bununla beraber, hayat pahalılığının artması, ücretlerin düşüklüğü, köylerdeki gizli ve şehirlerdeki açık işsizlik, geçekonduların çoğalması, cehaletin sürüp gitmesi, dörtnalâ giden bir nüfus artışının yarattığı her türlü güçlük ve ağır dış borç yükü yöneticileri çok ciddi problemlerle karşışkarşıya bırakmaktadır. AP yöneticileri, bu problemleri liberal demokrasi yoluyla yabancı sermayenin — özellikle Amerikan sermayesinin — yardımlarıyla çözmeyi düşünmektedirler. Millî Birlik Komitesi uzmanları ise tamamen aksi yönde çözüm aramaktadırlar.

Öteki Orta Doğu ülkelerinde olduğu gibi, Türkiye'de de, topluma verilecek yani strüktür ile ilgili problemler, dış politika problemleri ile birlikte gitmektedir. Bu noktada da Neokemalist milliyetçiler, AP yöneticilerinden çok farklı görüşlere sahiptirler.»

İNÖNÜ VE ORDU

«22 Şubat hareketinden bir süre sonra, kendilerini ziyarete gelen Başbakan İnönü'yü Harbiyeliler çok soğuk karşılamışlardır. Bu yüzden gençler aralarında, askerlik hayatından çok daha uzun bir süre politik hayatta bulunan Paşa'nın belki de asker ruhunu kaybettiğini konuşmaktadırlar.

Bununla beraber, 21 Mayıs 1963 buhranından ve özellikle muhalefete geçişinden beri, Paşa'yı eleştirenler azalmıştır. İki İnönü savaşının galibi, Atatürk'ün silâh arkadaşı herşeye rağmen kendini empoze etmektedir. O, Türklerin belkide bir gün etrafında toplanacağı bir millî senbol olarak kalmıştır ya da tekrar senbol hâline gelmiştir. Uzun ömürlülük Paşa'nın ailesinin bir özelliğidir. İktidardan düşmüş basit bir vatandaş durumunda olsa bile askerî otoriteler Ordu binalarında onu

TÜRK, İRAN VE İSRAİL ORDULARI

Batı ülkelerinde, Ordunun politik hayattaki rolü konusundaki araştırmalar gittikçe çoğalmaktadır. Bu konudaki son bir araştırma, Fransız Dış politika etüdleri Merkezi mensuplarından Bernard Vernier'e aittir. Vernier, «Orta doğuda ordu ve Politika» adlı eserinde Türk, İran, İsrail, Suudi Arabistan, Ürdün, Mısır, Suriye, Irak, Sudan, Yemen, Lübnan ve Irak — Kürt ordularını incelemiştir. 250 sayfalık araştırmadan bazı pasajları, okuyuculara duyurmayı ilgi çekici bulduk.

ağırlamayı engellemeye cesaret edemezler. Paşa, İstanbul Kumandanlığının binasına açıkça iner.»

«Türkiye'de Ordu imtiyazlı bir kurumdur. Ülkede devletin geleceğinden endişeye kapılanların yüksek (düşüncesi) dir. Bu sebeple, birbirini izleyen hükümetler, işbaşına gelir gelmez (Yalnız ülkenin bekasını sağlamakla kalmayıp demokrasiyi de kuran Şerif li Ordu) yu selâmlarlar.»

II. İRAN ORDUSU

ŞAH'IN YÜKSEK ÜCRETLİ ORDUSU

«Rejimin dayanağı olan Ordu, bütçenin yüzde 35'ini almaktadır. Aynı durumdaki bir memura na zaran, subayların maaşı yüksektir. Subaylar, ayrıca maddî avantajlardan yararlanmaktadır. Yılda iki elbise, bir hizmetçi, mesken, otomobil ve benzin tahsisi, arazi verilmesi, vergilerden muafiyet ve kooperatifler, bu maddî avantajlar arasındadır. Kooperatifler konusunda muhalefet, bunların ithal mallarının bir kısmını aldığıni, İran tüccarlarıyla rekabet ettiğini, karaborsayı beslediğini, ver giden muaf olduklarından bu yüzden uğranan vergi kaybını halkın ödediğini ileri sürmektedir. Bunlar, manda yönetimindeki devletler halklarının, işgal kuvvetlerinin askerî kooperatiflerine yönelttikleri cinsten şikâyetlerdir. Bu maddî avantajlar dahi, gerek Orduda, gerekse sivil idarede kökleşmiş zimmîyet ve ihtilâş alışkanlığım tamamen kaldırmış değildir. Saray ve Genelkurmay çevrelerinde bu işler yürümektedir. Hırsızlıkların rejime zarar vermesinden endişe eden Şah, bu imtiyazlı kurumun temizlenmesini istemiştir. 1961'de Ordu kumandanlarına emanet edilen devlet paralarının kullanılmasını kontrol için Amiral görevlendirmiştir. Ama bu, has talığı önlemeye yetmemiştir. Şah, 1962'de «Çok fazla yiye» generaleri cezalandırmaya karar vermiştir. Birçok general mahkemeye gönderilmiştir. Öte yandan o zamanın Başbakanı Aminî, büyük arazileri parçalamaya ve afyon e-

kimini sınırlandırmaya teşebbüs etmiştir. Bu iki teşebbüs, toprak aristokrasisini kızdırmış ve ayaklanmalara yol açmıştır. Esasen hırslıktan sanık subayların yargılanmaları, en yüksek rütbeli ve en obur subayların iştahını körletmiştir. Zira «batarya skandalı» denen olay, askerî mahkeme önüne iki albay ve bir general getirmiştir. General Savunma Bakarıydı ve Parlâmentonun izniyle yargılanmaktaydı. Mütevazî ailerden subaylar, zengin aile çocuğu arkadaşlarının şikâyetlerini elbette paylaşmamaktadır. Ama onların hepsinin de yıkıcı fikirler taşıdığı söylenemez. Mütevazî ailerden gelen subayların birçoğu, en muhafazakâr cinsten bir islamiyete bağlıdır. İhtilâlin «büyük gece» sını akıllarından geçirmemektedirler. Buna karşılık zengin sınıflardan gelen bazı subaylar, uzak görüşlü bir tutumla, ülkenin tehlikeli biçimde yerinde saydığını düşünmekte ve ilericiğin zaferini istemektedirler.»

İRAN'DAKİ AMERİKAN SUBAYLARI

«Hâlen Ordu, Şah'ın elinde görünmektedir. Subaylara sağlanan maddî avantajların bunda rolü vardır. Politik eğilimli subayların çoğunun tasfiyesinden sonra da devam eden Ordunun sağlam disiplini, gelenegi de ihtilâlciliğe engeldir. Ayrıca müşavir, uzman, öğretmen, organizatör adıyla İran'da bulunan ve büyük kısmı İran Millî Emniyeti ile işbirliği yapan 5 bin Amerikan subayının varlığı ve eylemi hesaba katılmalıdır.

Kendilerinden daha yüksek maddî imkânlarla sahip Amerikan askerlerinin varlığı, İran subaylarında bir huzursuzluk yaratmaktadır. Resmî törenlerde, İran subayları Şah'ın elini öpmek zorundayken Amerikan subaylarının demokratik fütursuzluğu sert eleştirmelere yol açmaktadır. Moskova'ya karşı geleneksel güven sızlık devam etmekle beraber, genç Türk subaylarının CENTO'ya bol bol yönelttikleri eleştiriler, İran Ordusunda da duyulmaya başlanmıştır. 1962 Temmuzunda bütçe

fonlarının Savunma Bakanlığı sivil bakanlıklar arasında paylaşılması konusunda çıkan anlaşmazlık yüzünden, Washington'un İran bütçesini desteklemeyi reddetmesi üzerine Aminî Kabinâsi istifa zorunda kalmıştır. Şah zamanlarında, silâhlı kuvvetleri güçlendirmek için ABD'den 2 milyar dolar tutarında bir özkredi almıştır. Bu kredi, dünyada bir (Yüzbaşı Ferda) nin — yarın demektir — ülkenin kaderine el koymasını bekleyenlerin sayısını, hiç şüphesiz, azaltacaktır.»

III. İSRAİL ORDUSU

Anî bir hücum ihtimaline karşı hazırlıklı bulunan İsrail, devamlı bir seferberlik öncesi durumunda yaşamaktadır. Bu durum ekonomiyi ve toplumun organizasyonunu etkilemektedir. Yol bekese, hava meydanlarının dağılımı ve genellikle ülkenin bütün enfastrüktürü, stratejik ihtiyaçlara göre yapılmıştır. Tarım alanları, şehirler dışındaki askerî birliklere destek sağlayabilecek biçimde yerleştirilmiştir. Onlar, İsrail arazisini savunma düzenini, entegre bir parçasını teşkil etmektedirler.

2,5 yıl süreli mecburi askerlik hizmetini yapmadan evvel, vatandaşlar, gençlik teşekküllerinde askerlik öncesi eğitim veren birliklerde askerliğe hazırlanmışlardır.

İsrailliler için askerliği bitirmek, tamamen sivil hayata dönmek anlamına gelmez. Yetişme kursları, kısa süreli askere alınmaları beklenmedik çağrılar bu asker vatandaşların paslanmasını engeller ve onların askerî tekniklerdeki gelişmeleri izlemelerini sağlar. Manevralar, bütün milleti ilgilendirir. İhtiyatları ile bu ölçüde kaynaşmış bir muvazzaf ordu, başka hiç bir ülkede yoktur. Subaylar çok genç yaşta emekliye sevk edilirler. Subay kadrosundaki bu çabuk yenileme, yedeksubayların sayısını çoğaltmaktadır. Bayındırlık işleri, ticarî havacılık ve ticaret filosu, Kara, Hava ve Deniz Kuvvetleri ile İstihkâm örgütünün şubeleri gibidir... Nasıl Türkiye için (bir alay), Mısır için (askerî toplum) denilebiliyorsa, İsrail için de (bir kamp) denilebilir.

İsrail Ordusu, devletin manevî motoru olma, vatandaşları savaşa hazırlama rolleri ile yetinmez. Ordu, İsrail'in kalkınmasına yardımcı olmak için sivil sektöre de taşınmıştır. Komşu ülkelerde olduğu gibi, İsrailde de Ordu, silâh altına aldığı gençlere mekânîyen, şoför, radyo uzmanı gibi bir meslek kazandırır. Halkın teknik seviyesini yükseltir. İlk pilotları yetiştiren Kibutz, hava yolları pilotlarının çoğunu sağlamaktadır. Ayrıca Ordu, «yeni top raklar kazanma» hareketini, örgütlendirdiği tarımcı-asker birlikleriyle sürdürmektedir. Bu birlikler birden yandan hudutları korurken, öte yandan sivillerle birlikte tarım çalışmalarına katılmaktadır. Subaylar da sivil sektörde işlemesinde büyük rol oynamaktadır. Harp Okulu ve Harp Akademisinde gör dükleri geniş ve sağlam eğitim sayesinde, subaylar, sivil sektöre çok aranan kişilerdir. Erken emeklilik sistemi dolayısıyla genç yaşta emekli olur olmaz subaylar hemen ertesi gün mühendis, profesör, direktör olarak iş bulmaktadır.»

ŞİMDİKİ AZİZ
NESİN
ÇOCUKLAR
HARİKA!...

YENİ ÇIKTI — 10 LİRA
DAĞITIM — Kemal Karatekin